

3 / 2018

PRAŽSKÁ EVVOLUCE

magazín o ekovýchově v Praze

Vopravil:
Praha má kvalitní půdy.
Což je trochu problém 6/

ÚVODNÍK

Ústředním tématem tohoto čísla je půda.

A! napadne vás jistě, tak to nás tady pan šéfredaktor oblaží humorem o tom, jaká je s tou půdou hlína. Haha.

Neoblažím. Tomuto pokušení odolám a zkusím půdu použít pro ukázkou, jak hodně záleží na úhlu pohledu. Vizte:

Z pohledu trvání Země, nebo chcete-li z pohledu geologického, je půda obnovitelný zdroj. Zhruba co sto let přibude vrstva půdy o zhruba jednom centimetru tloušťky. Běží to furt. Nenápadně, ale furt.

Sem tam se nějaká půda přemístí někam jinam. Když ji vezme voda. Nebo vítr. Nebo bagr.

Půda si toho ale nevšímá a dál si stále vzniká. A jako zdroj se obnovuje.

Z pohledu trvání lidského života, nebo chcete-li z pohledu lidského, je půda zdroj neobnovitelný. Půdotvorné procesy běží jako na potvoru v naprosto jiném časovém měřítku.

Z pohledu geologického je vcelku jedno, jestli tu a tam skryjeme úrodnou půdu až na prehistorické mořské dno nebo necháme dešťovou vodu, aby pole splavila do potoka. Za malou chvíli bude půda zase zpět.

Z pohledu lidského to vůbec jedno není. Nemáme čas čekat, až se námi zničená půda obnoví.

Půjčím si verš od Karla Kryla a bez příkras říkám, že bez půdy budeme rýt držkou v zemi. A nebude to žádná hlína.

A! tak přeci jen oblažil.

Martin Mach Ondřej

SLOVO KOORDINÁTORA

Milí čtenáři,

dostává se k Vám další číslo Pražské EVVO-luce, které se tentokrát věnuje tématu půdy. Městskému člověku, tím spíše pražskému, je půda často skryta a vzdálena. Půda je jedním z důležitých témat ekologické výchovy. Mimo projekty a programy s tématem půdy, o kterých si v tomto čísle můžete přečíst, doporučuji také informaci o Specializačním studiu pro školní koordinátory EVVO na ZŠ a SŠ, na které je stále možné se přihlásit, nebo pozvání na každoroční Krajskou konferenci EVVO, která se letos bude konat 31. října.

Věřte, že letošní podzim bude pestrý a barevný.

Tak hezké čtení.

Mgr. Ing. Petr Holý

koordinátor oblasti EVVO v Praze

OBSAH

Pražská EVVolute

3 / 2018

Pro hlavní město Prahu 17. 9. 2018 vydal BEZK, z. s.
Obsahové zaměření časopisu je připravováno
ve spolupráci s Poradní skupinou EVVO.
portalzp.praha.eu/evvo

BEZK

Letohradská 17

170 00 Praha 7

233 381 546

www.bezk.cz

redakce@prazskaevoluce.cz

www.prazskaevoluce.cz

Vydání připravil: Martin Mach Ondřej

Grafický návrh a sazba: Matouš Mihaliček

Korektura: Tereza Münz

Foto na titulní straně: Daniel Sturgess / [Unsplash](https://www.unsplash.com)

4/

Jan Činčera

Naučné stezky a mobilní technologie?
Zatím spíš jen zklamání

6/

Rozhovor:

Vopravil: Praha má kvalitní půdy. Což je
trochu problém

9/

Marco Stella

Co všechno půda umí?

12/

Kateřina Zímová

Jak se měnila pražská pole na pražské čtvrti

15/

Pražská půda

17/

Nadace Pro půdu

18/

Výzkum: Češi podporují ochranu přírody
a životního prostředí. Omezit se však chce
jen menšina

20/

Jan Moravec

Příběh jednoho pražského pole (a unikátní
rokle jako bonus)

24/

Zdeňka Černá

Digitální půst

27/

Přehled významných dnů

32/

Co se děje v...

44/

Kalendář akcí

46/

Vybrané pražské projekty a aktivity
v oblasti EVVO

Jan Činčera

Naučné stezky a mobilní technologie? Zatím spíš jen zklamání

Tu tajemnou kombinaci černých čárek v bílém čtverci známe všichni. Denně jí přejíždíme očima, když bereme do ruky výrobky, na kterých je vytištěna. QR kódy se staly součástí našeho spotřebitelského života. V posledních letech na ně ale můžeme narazit i za hranicemi civilizace. Na panelech naučných stezek, na lavičkách či kulech u cesty. Do naší přírody našla svoji cestu digitální interpretace.

Jsou místa, kterými projdeme, a hned si je zamilujeme. Jinými profrčíme na svých cestách a nic pro nás neznamenaají. Přesto i v nich mohou být skryté příběhy, které, pokud bychom je znali, by nám pomohly místo „otevřít“ a získat k němu vztah. Právě přibližováním těchto skrytých příběhů, „významů“ určitého místa, se zabývá interpretace přírodního a kulturního dědictví.

Interpretace se za sto let svého vývoje obrovsky posunula v metodách i postupech. Když před sto lety provázel John Muir amerického prezidenta Theodora Roosevelta pro Yosemiteckém národním parku, stačila mu pro interpretaci přírody jeho výřečnost a autentická láska k divočině. Dnes, kdy do přírody proudí zástupy turistů, bychom takových

*Naučná stezka Po stopách Karolíny Světlé. V pozadí modřín, hratina povídky Modřín Marie Terezie.
Foto: Martin Mach Ondřej*

Cedule naučné stezky. V pozadí letní sídlo Karolíny Světlé. Foto: Martin Mach Ondřej

rozšířené reality ukázat, jak místo vypadalo dříve, a vysvětlit příčiny jeho proměny. Pomocí animovaných modelů by se návštěvník mohl naučit rozumět síti vztahů v okolní přírodě. Umělá inteligence propojená s jeho mobilem pojmenovává okolní rostliny. Návštěvníci by se navíc mohli stát interprety ostatním – přidávat svoje příběhy a zajímavosti, které objevili.

V projektu „Evaluace naučných stezek využívajících mobilní technologie“ jsme zkoumali, jak to je s digitální interpretací v České republice. Naše pocity z výsledků byly dost smíšené. Zjistili jsme, že na ni narazíme prakticky všude. V každé chráněné oblasti najdeme QR kódy na panelech naučných stezek či informačních tabulích. Na většině z nich se nám ale na mobilu zobrazil stejný text jako na panelu. Na některých bylo více obrázků, přidané informace či překlady do angličtiny a němčiny. Samozřejmě, online dostupnost umožňovala pročíst si text doma na gauči. Na druhé straně, až na výjimky žádné animace, žádná snaha oslovit návštěvníky, kteří nejsou přírodovědci, žádná interaktivita.

Objevili jsme i zajímavé výjimky. Naučná stezka „Po stopách Karolíny Světlé“ přehrává návštěvníkům úryvky z knih autorky, spjaté s krajinou Podještědí. Když si před výletem na Kozákův stáhnete na telefon aplikaci, uvidíte v režimu rozšířené reality, jak to na místě

Zajímá vás téma více? Přečtěte si knihu Příroda 2.0? Využití digitálních médií pro terénní interpretaci přírodního dědictví. Je volně ke stažení z webu Masarykovy univerzity: munispace.muni.cz/index.php/munispace/catalog/book/993.

vypadalo v dobách, kdy byl kopec ještě aktivní sopkou. Pokud jste přírodovědec, můžete si na příslušné aplikaci zobrazit výskyty vzácných druhů v okolí či přidávat vlastní objevy.

Celkově nám průzkum ale přinesl spíš zklamání. Aplikace, umožňující to, o čem jsme psali před pár odstavci, sice existují, ale jsou pro interpretaci přírodního dědictví využívány jen okrajově. To je dobrá zpráva pro ty, kdo se bojí, že se za pár let budou lidé na přírodu dívat jen přes mobil. Z jiného úhlu je to ztracená příležitost nadchnout pro přírodu širší skupiny návštěvníků a omezit další zaplevelování krajiny panely naučných stezek. Anebo je možná současný stav jenom matnou ozvěnou budoucnosti, která jednou radikálně promění způsob, jakým vnímáme krajinu a příběhy, které jsou s ní spojené.

Text je převzatý ze serveru Ekolist.cz

Doc. PhDr. Jan Činčera, PhD. přednáší na Masarykově univerzitě Brno.

Vopravil: Praha má kvalitní půdy. Což je trochu problém

Foto: Martin Mach Ondřej

Praha má celou řadu přívlastků. Nejznámější jsou o její stovětosti nebo že je matka měst. Praha je ale taky městem, které má na velkoměsto překvapivě hodně orné půdy. Podle Územně analytických podkladů je 40 % plochy hlavního města vedeno jako zemědělská půda, a z toho je 70 % orná půda a 20 % jsou zahrady. O tom, jaká je v Praze půda a jaký je její stav, jsme si povídali s Janem Vopravilem z Výzkumného ústavu meliorací a ochrany půdy.

Ví se, jaká je v Praze půda?

To je velmi jednoduché. Lidé se vždycky usazovali v místech, kde byla kvalitní půda. Byli na ní existenčně závislí. A taky kde byla voda. Bez toho by se nikdo neobešel.

Dnes to má ale nepříjemné dopady při záboru půdy. I když se má rozrůst nějaká okrajová městská část, tak i tam se zastavuje kvalitní půda. A platí to i pro obyčejné vesnice. Málokdy si lidé založili vesnici na neúrodném místě.

Takže v okolí Prahy jsou kvalitní půdy. A když se chce nějaké město rozvíjet, ať už stavět rodinné domy, nebo průmyslové haly, vytváří to zpravidla tlak na ty neúrodnější půdy.

A není překvapivé, že Praha má tak vysoké procento zemědělských půd?

Není. Když půjdete do detailu, tak zjistíte, že tam patří třeba Kinského zahrada. A další zahrady a parky.

Ale to jde o půdy, které nejsou rostlé, nejsou tu geneticky původní. Jsou člověkem mnohokrát převrstvené a neodpovídají původním přirozeným půdám.

Dobře. A když se nějaká městská část potřebuje rozrůst a dojde k záboru kvalitní zemědělské půdy, nedá se převést na místa, kde je půda zničená?

To je dokonce legislativně dáno. Vezmu to trochu ze široka. Půda má pět stupňů ochrany. Pokud je půda v prvním a druhém stupni ochrany, pak se na ni stavět nesmí. Teoreticky.

Jenže tato půda je často právě v okolí měst, takže je velký tlak na to, aby se přece jen

Naši předci se usazovali na úrodných místech. Foto: Holger Wirth / Flickr. Licence: CC BY-ND 2.0

stavělo. Střetává se tu zájem na rozvoj města se zájmy ochrany půdy. A není moc těžké uhádnout, kdo zpravidla vyhraje.

Při vyjímání ze zemědělského půdního fondu se dělá detailní pedologický průzkum. A při něm se zmapuje, jaké půdy na místě jsou, jak hluboké jsou úrodné vrstvy. A pak se stanoví, že je například nutné provést zvlášť skryvku ornice do hloubky 30 cm a pak i skryvku stá-
le úrodného podorničí.

A je pak povinnost tuto půdu nabídnout přednostně pro zemědělské využití. A tady jsou pak další pravidla, třeba že půdu horší kvality nemůžete dát na pozemek s vyšší kvalitou půdy, aby nedocházelo k znehodnocení pozemku.

Takže skrytá zemina by se měla dát na pozemek se stejnou nebo horší kvalitou půdy.

A funguje to?

Někdy víc, někdy méně.

Praha teď v poslední době zemědělskou půdu zalesňuje. Je to dobře?

Z pohledu ochrany půdy ano, protože les se dá kdykoliv zase vrátit na zemědělskou půdu. Průmyslový areál už na pole nepřeměníte.

Ale jsou s tím těžkosti. Typicky se takto přeměňují půdy, které mají nižší kvalitu nebo kde se z nějakých důvodů nepředpokládá zemědělské využití. Pro Prahu pak lesy mají

přínos v tom, že pomáhají zmírňovat dopady klimatických změn, mají rekreační funkci a podobně.

Potíž je, že převést pole na les není snadné ani levné, protože na to platí stejná pravidla, jako když ji chcete změnit na průmyslový areál.

A vede se teď debata, jestli pro tyto případy, kdy nedochází k destrukci půdy, neudělat úpravu legislativy. Aby se prostě rozlišilo, jestli chcete pozemek vyjmout ze zemědělského půdního fondu kvůli stavbě, a pak ať se platí, nebo kvůli zalesnění, kde nedojde ke zničení půdy, a pak ať se neplatí tolik.

A nevádí, že se zemědělská půda převádí na lesy? Máme dost půdy pro pěstování potravin?

Může to tak vypadat. Dnes už na půdě nejsme existenčně závislí, potraviny můžeme pohodlně dovážet ze zahraničí.

Ale stále je to strategická věc. A může přijít doba, kdy bude potřeba, aby každé políčko plodilo.

A u toho vyjímání půdy pro zalesnění, myslím, že by bylo dobré, aby se legislativa upravila tak, že zalesněná půda není úplně odepsaná. Je to v podstatě taková rezerva.

Ostatně většina polí u nás vznikla tím, že kdysi někdo vyklučil les. A v případě nějaké krize je možné les znovu přeměnit na pole. Na rozdíl od vyasfaltovaného parkoviště.

Co podle vás u nás půdě chybí?

Vztah k půdě. A to jak majitelů, tak těch, co na ní hospodaří.

Čím se české zemědělství odlišuje od zbytku EU, je to, že u nás je hodně velkých zemědělských podniků a jsou tu velké zemědělské plochy. A zhruba 80 procent zemědělské půdy je tzv. propachtováno od malých majitelů. Takže na zemědělské půdě nehospodaří majitel, ale nájemník, který nemá silnou motivaci půdu chránit.

A ne že by všichni byli zlí a schválně půdu ničili. Někdy prostě mají smlouvu jen na rok a nevědí, jestli budou na tom samém pozemku hospodařit i za rok. A tak nemají žádnou motivaci se o půdu starat.

A řada majitelů nemá k vlastní půdě vztah. Žijí ve městě a vlastní malý kus jinak velkého pole někde na druhé straně republiky. A ten pozemek se nedá obhospodařovat sám o sobě, protože je součástí velkého bloku, není volně zpřístupněný, takže nemají moc na výběr, komu ho pronajmout. Jediné, co je pak zajímá, jestli dostávají svých deset tisíc

za hektar. Ale to, zda se jim pachtýř dobře stará o půdu, už nehlídají. A často ani nemohou.

A co se musí stát, aby se tenhle vztah napravil?

My jsme navrhli metodický postup, který umožňuje jednoduše zhodnotit stav půdy. A ten se dá dobře aplikovat na začátku a na konci pachtu.

To je užitečné pro obě strany. Svědomitý zemědělec tak může ukázat, že se o půdu dobře stará a že její kvalita neklesá. Svědomitý majitel si může ověřit, že mu zemědělec půdu není a vyplatí se mu s ním spolupracovat dlouhodobě.

Jedny z nejkvalitnějších pražských půd jsou ve Vinoři. Pole Na dlouhých se ale před pár lety proměnilo na sídliště. Foto: Martin Mach Ondřej

A je potřeba, aby obě strany přestaly zneužívat svého postavení a začaly se k půdě chovat odpovědně.

Ještě stále totiž je naděje, že se nám naši půdu a krajinu podaří zachránit.

Ing. Jan Vopravil, Ph.D. (*1975) vystudoval Lesnickou fakultu České zemědělské univerzity v Praze, je vedoucím oddělení pedologie a ochrany půdy Výzkumného ústavu meliorací a ochrany půdy.

Marco Stella

Co všechno půda umí?

Foto: [CloudVisual](#) / [Unsplash](#)

Dnešní dobu by šlo vyjádřit rčením – „šlape-me po tom, co nás živí“. Ne že by tomu dříve bylo jinak, alespoň v jednom z významů věty. Již před nejméně 14 tisíci lety lidé pevně sepjali svůj život s půdou, živým, složitým, citlivým organismem, který ve slabé vrstvě pokrývá velké části naší planety – stali se zemědělci.

Lovci a sběrači, jimiž byl náš druh po mnoho set tisíc let, o půdu nepečují, a když jedno místo vyčerpají, posunou se dál. Naopak zemědělci, vázaní na jedno konkrétní místo, kde hospodaří, s půdou vstoupili do nejtěšnějšího, původně oboustranně prospěšného vztahu. V minulosti a bohužel i v současnosti se však zvrhával a zvrhává v jednostranné drancování.

Zdravá půda je nezbytnou podmínkou přežití zemědělských kultur a celých civilizací. Zemědělstvím, tedy pěstováním potravin z půdy (což i dnes představuje více než 90 procent na světě vyprodukovaných potravin), se v minulosti živila většina lidí a jejich vztah k půdě byl mnohem bezprostřednější a bližší. Z toho, co víme, je zřejmé, jak klíčovou roli půda hrála v symbolismu a mytologii u zemědělských etnik a jak detailně vypracovanou terminologií vztahující se k půdě, jejím vlastnostem, momentálnímu stavu a podobně obvykle tato etnika měla a mají. Půda se leckde těší postu bohyně, je

chápána jako živá entita a hraje nezastupitelnou roli při vzniku a fungování světa, lidí i všech ostatních tvorů. Je obvykle spojovaná s mateřstvím, plozením, cyklicitou, výživou, péčí a dalšími ženskými aspekty.

I když necháme stranou všechny mytologické a symbolické aspekty půdy, tenké vrstvy organického a anorganického materiálu, vzduchu a vody, bez kterého by celá biosféra vypadala dramaticky odlišně, je půda hodná obdivu a úcty, kterou jsme dnes povětšinou ztratili. Tato ztráta nejen že existenčně ohrožuje půdu, ale i nás samotné.

Jako mnoho dalších problémů, které trápí lidi, i problémy s půdou mají své kořeny v nezájmu. Ten je pochopitelný, vzhledem ke stále klesajícímu podílu zemědělců v populaci a stále se zvyšující technologizaci zemědělské produkce. Půda má přitom tolik úžasných funkcí a rolí (případně, chceme-li, jazykem ekonomů poskytuje takové množství ekologických služeb), že při bližším pohledu na ni jenom žasneme. Staré mytologie se v tomto ohledu nijak nemýlily.

Zdravá půda se totiž chová jako živý organismus. Je plná života – jedna čajová lžička půdy může obsahovat tolik organismů, kolik je na Zemi lidí. V jednom hektaru půdy můžeme najít až dvacet tun živé hmoty, z nichž značnou část vedle tisíců druhů bakterií, hub,

Bez žíjál by se nám žilo na Zemi těžko. Jsou důležitou součástí života v půdě.
Foto: [Angie Shyrigh / Flickr](#), Licence: CC BY-NC 2.0

bezobratlých a dalších tvorů tvoří žížaly, kterých na takové rozloze mohou být až tři miliony.

Zdravá půda živí množství symbioticky žijících organismů, včetně našich kulturních plodin, kterým pomáhá regulovat výskyt chorob a škůdců. Sama dokáže zlepšovat svou strukturu a lépe tak vázat vodu a živiny. Půda váže více organického uhlíku na Zemi než veškeré rostliny; dále také množství vody, oxidu uhličitého (až deset procent jeho celkového množství na planetě) a prvků,

jako je dusík, fosfor, vápník či hořčík. Je důležitým hráčem ve hře atmosférických cyklů (zadržuje a vypouští plyny jako CO_2 , metan či vodní páru), reguluje koloběhy uhlíku, kyslíku a prvků nutných pro růst rostlin a v neposlední řadě tlumí koloběh vody a zadržuje ji. Jakkoliv pozměníme půdu a její stav kvůli pěstování našich plodin, můžeme očekávat, že dříve či později to bude mít efekt i na celý ekosystém.

Půda je velmi mocnou entitou, která je zároveň nesmírně křehká. Donedávna panovala

obecná představa, že půda prostě tak nějak „je“. Byla považována za samozřejmost. Přitom půda je z hlediska jednoho lidského života neobnovitelný zdroj – v závislosti na podmínkách se její jeden centimetr může tvořit stovky, někde i tisíce let. Zmizet ale může v řádu minut. Ztráta povědomí o tom, že na půdě jsme nejen životně závislí, ale že se jedná i o důležitého aktéra ekologických cyklů, zvětšování ploch pro pěstování kulturních plodin, technizace zemědělství a drastický úbytek lidí bezprostředně pracujících s půdou vedly k tomu, že často činíme vše pro to, abychom o podstatnou část půdy v krátké době přišli.

V minulém století jsme provedli takové změny v zemědělské krajině a tu obhospodařovali takovým způsobem, že jsme svědky dramatické půdní eroze – mizí nám doslova před očima. Zavedení průmyslových hnojiv zasahuje půdu, snižuje biodiverzitu půdních organismů, znečišťuje podzemní vody. Tím, že se do půdy již málokde přidává organický materiál, zhoršuje se její struktura, utužuje se a neprostupuje jí voda. Těžká technika, která citlivou slupku na pomezí atmosféry a litosféry na povrchu načechrá a na čas zahltí živinami, ji však zanechá mrtvou a vespod neprodyšně zhutnělou. Dílo zkázy je dokonáno. Zbídačená půda, či spíše už jen jakýsi mrtvý pěstební substrát, už jen pasivně čeká, až si ji vezme voda nebo vítr. Spolu s negativními

vlivy na pěstované plodiny jdou ruku v ruce i negativní dopady ekologické, jako je narušení malého koloběhu vody (krajina neudrží vodu, ta se neodpaří, ale rychle odteče, následně se netvoří další dešťové mraky) či neukládání skleníkových plynů do půdy.

Tlak na půdu dosáhl kritických hodnot a její stav ohrožuje naši budoucnost. Pěstovat potraviny bude při lpění na současných postupech, jak se zdá, stále komplikovanější. Nemůžeme ale spoléhat na to, že potraviny „prostě dovezeme“. Situace je totiž leckde ještě horší než u nás a nízké prodejní ceny potravin jsou obvykle vykoupены devastací a drancováním půdy v jiných zemích. Existují ovšem technologie, které umožňují pěstovat potraviny bez půdy, mnohdy mnohem efektivněji než konvenční zemědělství. Hydroponické, akvaponické či aeroponické farmy produkují už dnes potravin značná množství. Jde o umělé ekosystémy, nastavené tak, aby vyhovovaly lidským potřebám.

I kdybychom ale půdu nakonec zemědělsky zcela opustili, nechali bychom ji ve stavu, který by nás tak jako tak ohrožoval. Půda se mnoho tisíc let starala o nás – a je zřejmě načase jí tuto službu vrátit. Není pro to třeba dělat tolik.

Řadu z nutných kroků činí biologické a permakulturní zemědělství, pracující jednak na

základě tradičních zemědělských postupů z doby před jeho masovou technizací, jednak s moderními ekologickými poznatky.

Krajinu je třeba uvést do stavu, který brání bezprostřední erozi (stačí vrátit se k mezím a remízům), začít zase do půdy vpravovat organický materiál spíše než syntetická hnojiva, bránit jejímu znečišťování, s rozvahou střídát plodiny a využívat je i ke krytí půdy před vyschnutím.

Vyhnout se je třeba i těžké technice, která utužuje půdu. V principu málo stačí k tomu, aby se půda nejen stala znovu úrodnou, ale aby se stala, řečeno ekonomickým žargonem dnešní doby, „poskytovatelem ekologických služeb“, které pomáhají omezit dopady globálních změn klimatu – ať už jde o ukládání skleníkových plynů, zvyšování biodiverzity či regulaci cyklu vody v krajině.

Není totiž dobré šlapat po tom, co nás živí. Půda si to nezaslouží a následky našich neuvážených kroků dopadnou zejména na nás. Generace před námi, pokud chtěli přežít, museli půdu chovat v úctě. K tomu je třeba se vrátit.

*Už pradávno jsme s ní spojili svůj osud. Půda.
Foto: Rori Nicholas/USDA NRCS N. Carolina/Flickr, Licence: CCBY 2.0*

Mgr. Marco Stella je zahrádkář, antropolog a historik přírodních věd.

Kateřina Zímová

Jak se měnila pražská pole na pražské čtvrti

*Dobový romantický pohled na soutěsku Džbán,
19. století. Rytina V. Kandler.*

Středočeská kotlina je tradičním zemědělsky využívaným územím. Přesto se v jejím srdci nachází jediná česká megalopolis, Praha. I naše hlavní město ale bylo v minulosti krajinou s pasoucím se skotem, vinicemi a hlubokými lesy. Jak se z políček a lesů stalo hlavní město? A je vývoj vždycky tak jednoznačný, že se z každého pole jednou zákonitě stane budova? A co na to říkají zvěrecí obyvatelé Prahy?

Na tyto otázky nachází odpovědi studie na téma historického vývoje území, které je nyní Přírodním parkem Šárka – Lysolaje. Tato studie byla zpracována ve spolupráci s Magistrátem Hlavního města Prahy v roce 2010 jako součást mé absolventské práce krajině ekoložky. Jedná se o podrobný výzkum

historického vývoje krajiny na území Přírodního parku Šárka – Lysolaje. Toto území o rozloze 1 005 ha bylo v roce 1990 prohlášeno za přírodní park za účelem ochrany krajinného rázu. Jedná se o příhodné modelové území v hlavním městě, podle něhož lze interpretovat vývoj od zemědělské krajiny na krajinu příměstských lesů a krajinu městskou. Právě toto vývojové schéma je pro celé území Prahy typické. Až na výjimky byla na většině území metropole zemědělská krajina, která buď zůstala zachována, nebo se přeměnila v zástavbu a v některých případech v přírodní blízké oblasti.

Plocha přírodního parku je zcela v obvodu hlavního města Prahy a je na ni vyvíjen velký tlak z několika stran: z hlediska ochrany

*Soutěska Džbán na počátku 20. století.
Foto: archiv MČ Praha 6.*

přírody, z pohledu jeho rekreační a estetické funkce a v neposlední řadě i tlak investorů a developerů. Pro všechny tyto úhly pohledu na krajinu jsou velice podstatným podkladem kvalitní informace o její historii.

Jak je na tom s vývojem krajiny právě pražský Přírodní park Šárka – Lysolaje? Ještě v polovině 19. století nalézáme krajinu téměř bezlesou v důsledku zemědělského využívání. Podle mapy Stabliního katastru z roku 1846 v území převažovala orná půda, která v té době měla největší podíl na celkové rozloze území – více než 57 %. Lesy jsou jen v oblasti Nebušic a Baby a jsou obhospodařovány většinou jako pařezy, kde je navíc provozována lesní pastva a hrabání steliva. V 19. století se rozvíjelo pastevectví na úkor dřívějších

*Soutěska Džbán v roce 1930.
Foto: J. Filip.*

*Soutěska Džbán v roce 2009.
Foto: K. Zimová*

prosperujících vinic a sadů. Dobytek se pásal na svazích, tím vznikla druhotná travní a keřová společenstva i vřesoviště, jež jsou dnes často předmětem ochrany maloplošných zvláště chráněných území – přírodních rezervací a památek.

Zemědělský ráz krajiny převažoval až do roku 1938, ačkoli zastoupení orné půdy je ve srovnání s rokem 1846 již menší a tvoří 35 %. V této době ještě více pokleslo zastoupení lesů, které nabývají na rozloze až od padesátých let. V roce 1953 je již zastoupení orné půdy a lesů velice podobné – orná půda zaujímá 36 %, lesy 30 %. V padesátých letech se jedná stále ještě o převážně zemědělskou krajinu, ačkoli se již mění struktura zemědělství. Na polích je patrná kolektivizace, roste

jejich průměrná plocha a mizí křoviny a meze, které oddělovaly původní menší políčka. Ubylo také luk, doprovázejících ustupující živočišnou produkci. Zároveň jsou na krajině znát ozvěny 2. světové války – přibýlo ovocných sadů, které se vysazovaly místo orné půdy k zahánění hladu. Konec války také odstartoval mohutnou výstavbu nových domů a bytů, které již nebyly pojaty tradičním venkovským stylem a znamenaly velký nárůst zastavěných ploch na celém území až do roku 1991, kdy zde byla vyhlášena stavební uzávěra v souvislosti s vyhlášením přírodního parku. Zástavba však podléhala stavebním plánům, vydaným v roce 1922, díky nimž musela navazovat na původní, byť již třeba zaniklou zástavbu. Nová zástavba tak jen rozšířila tu stávající a okolní krajina zůstala nedotčena.

V dalším vývoji v druhé polovině 20. století je patrný pozvolný přechod zemědělské krajiny v příměstskou, pozvolna narůstá podíl lesů podél jádrového zalesněného údolí. Během této doby se stalo území součástí hlavního města a jeho hlavní funkcí rekreace. Podporovány byly hlavně jeho mimoprodukční funkce, s výstavbou sídliště na Dědině se příslušající část přírodního parku stala odpočinkovým místem pro okolní obyvatele a získala podobu krajinářského parku s uměle zakládanými remízky a alejemi.

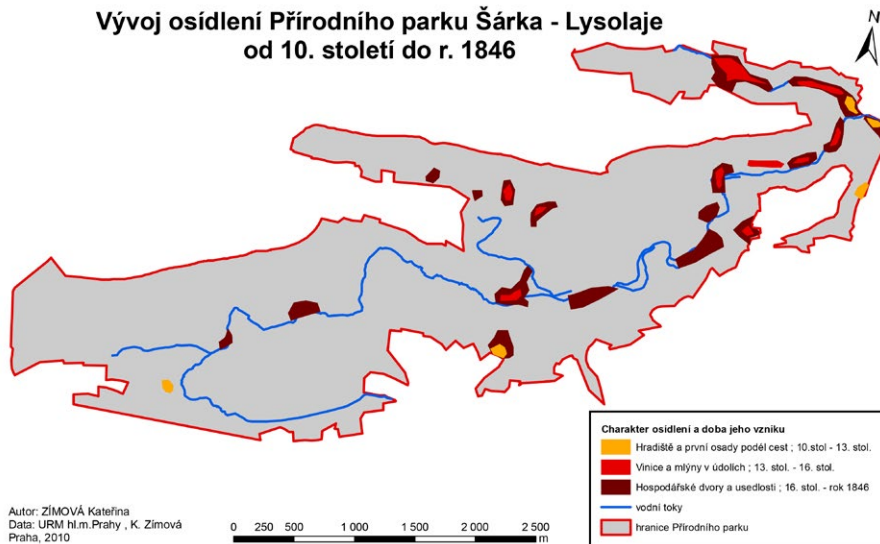
Tato evoluce vyústila v současný stav. Orná půda tvoří minimální složku krajiny, trvalé travní porosty, které byly ponechány, plní spíše funkci stabilizační. Do dnešní doby se nezachovala většina sadů a vinic, ačkoli na některých místech dochází z iniciativy Magistrátu hlavního města Prahy k jejich obnově. Naproti tomu je zaznamenán vysoký nárůst zahrad, souvisejících jednak se značným rozšířením obytných ploch se zahrady, jednak s mnoha zahrádkářskými koloniemi, které jakožto fenomén příměstské krajiny stihly vyrůst ještě před vyhlášením stavební uzávěry v roce 1990.

Roste poptávka po bydlení na periferii města v blízkosti přírody, a tak se díky zmíněné stavební uzávěře na území přírodního parku zástavba kumuluje především v těsné blízkosti jeho hranice. Tato zástavba je

charakteristická velkou koncentrací budov a tím i obyvatel a nepřímo tak souvisí s fragmentací území komunikacemi, jejichž vytížení stále stoupá. Dalším důsledkem příslušnosti území k Praze je i jeho preference jako rekreační plochy a intenzivní využívání tímto způsobem.

Všechny tyto tendence mohou v budoucnu znamenat vznik zeleného ostrova uprostřed města, což by mohl být problém z důvodu možné izolace a ohrožení biodiverzity. V současné době však stále celá severní část území přechází ve volnou krajinu, a to prozatím zabezpečuje jeho funkčnost z ekologického hlediska a možnost migrace volně žijících živočichů. Právě z ekologického hlediska lákalo Šárecké údolí přírodovědce odnepaměti, první floristické mapování proběhlo již v roce 1807 botanikem Gerlem a velký zájem o toto území byl zaznamenán i v době národního obrození. V 60. letech 20. století proběhlo tzv. ochranné mapování všech nezastavěných ploch v Praze, na jehož základě vznikly návrhy pro vyhlášení chráněných území. Výsledkem byl vznik státní přírodní rezervace Divoká Šárka v roce 1964. Díky tomuto projektu pak vznikla v 60. letech velká většina dalších pražských maloplošných chráněných území. V této době vznikl také záměr vyhlásit Chráněnou krajinnou oblast Praha – Sever, která by zahrnovala oba vltavské břehy od Podbabý až po Kralupy nad Vltavou se všemi

Vývoj osídlení Přírodního parku Šárka - Lysolaje od 10. století do r. 1846

přílehlými údolími, tedy i tím Šáreckým. Ze smělého plánu tehdy sešlo, jeho dědictvím jsou však některé současné přírodní parky, včetně Přírodního parku Šárka – Lysolaje.

Dnes je šárecký přírodní park příkladem, jak je možné během poměrně krátké doby vytvořit ze zemědělské krajiny území zcela odlišného charakteru. Převládají zde lesy, zemědělské využití krajiny bylo zásadním způsobem omezeno a tvář krajiny byla vytvořena převážně podle plánu na obnovu jejího přirozeného vzhledu. Struktura krajiny byla změněna, a tak zde nyní pozorujeme

krajinářský park, vzácná refugia chráněných organismů v maloplošných chráněných územích i památky na viničnou minulost v podobě mnoha historických usedlostí.

Ing. Kateřina Zimová je krajinářská ekologička na volné noze. Její vizí je propojovat příběhy lidí a přírody jakožto dvou hlavních složek životního prostředí. V této oblasti zpracovává odborné posudky, projekty a věnuje se vzdělávání. Současně působí jako předsedkyně neziskové organizace CoolAND, zabývající se ochranou zemědělské krajiny.

Pražská půda

Půdní poměry hlavního města jsou značně pestré. Nejrozsáhlejším fyzicko-geografickým celkem území je Poberounská soustava, která s Pražskou plošinou tvoří převážnou část území Prahy. Na sprašových a příbuzných materiálech zde převládají hnědozemě. Bohatá je škála hnědých půd od lehkých půd na pískovcích přes středně těžké půdy, vytvořené na zvětralínách drob, některých břidlic a opuk, až po těžké půdy z břidlic, případně silněji zvětralých opuk.

Na České tabuli jsou hlavním půdním typem černozemě, vytvořené na spraších, případně karbonátových hlínách s vysokým podílem eolického materiálu. Tyto půdy jsou bezesporu nejkvalitnějšími na území Prahy.

Zemědělská půda

Zemědělský půdní fond tvoří v současné době významnou součást území Prahy. Na celkové výměře správního území hlavního města Prahy zaujímá 40 %. Skládá se z těchto

druhů pozemků: orná půda, vinice, zahrady, sady a trvale travní porosty.

Nejkvalitnější půdy jsou v severovýchodní oblasti Prahy, konkrétně jde o Ďáblice, Březiněves, Třeboradice, Víněves, Satalice, kde se nacházejí černozemě na spraši, středně těžké, s příznivým vodním režimem.

Další významná oblast je východně od Uhřetěvesi a Kolovrat, kolem Benic, Pitkovic a Křeslic, kde se vyskytují převážně hnědozemě na sprašových hlínách, středně těžké,

s těžší spodinou, vlhčí vodní režim. Podobný typ půd se nachází také v jižní části města v okolí Točné a Cholupic.

V nivě Berounky se nacházejí kvalitní půdy na nivních uloženinách, středně těžké, které však byly v roce 2002 zasaženy povodní. Na severozápadě a západě města se nacházejí kvalitní půdy v okolí Sobína a Slivence, dále jde o menší enklávy v rámci členitějšího terénu, popřípadě v územích omezených jinými vlivy, jako je ochrana přírody, ochrana vodních zdrojů a údolních niv.

Oblast nejméně kvalitních půd je v jižní části území, konkrétně u Písnice, Kunratic, Šeberova, Újezdu u Průhonice, kde převládají kyselé hnědé půdy na různých podkladech, obvykle štěrkovité. Horší hnědé půdy jsou také v Dolních Měcholupech, Dubči a Štěrbobolech.

Dalším znakem Prahy je vysoké procento zornění, tedy podíl orné půdy z celkové výměry zemědělské půdy. Celorepublikově průměrnou hodnotou je 71,6 %, zornění v Praze dosahuje 72,9 %.

Procento zornění je sice nad celorepublikovým průměrem, ale reálná rozloha plochy pro zemědělské účely je daleko menší. K zemědělským účelům je využíváno 22,9 % celkové rozlohy města.

Tento rozdíl je způsoben tím, jak se hlavní město rozrůstá a postupně zastavuje zemědělskou půdu. Orná půda využitá pro samotnou zástavbu se převede do zastavěné plochy, ale zbylé plochy okolo výstavby zůstanou evidované jako orná půda. V praxi ale nebudou využívány pro zemědělskou prvovýrobu.

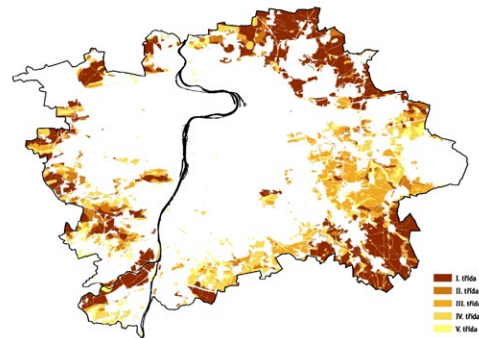
Samotná orná půda má nízkou rekreační atraktivitu, způsobuje špatnou propustnost krajiny, zvýšenou prašnost a je ohrožena erozí. Z tohoto hlediska příznivěji působí jiné

druhy pozemků, jako jsou louky, extenzivní sady, zahrady.

Připojením okrajových sídel venkovského charakteru k Praze vznikl prostor s dostatkem potenciálně volných ploch v zemědělsky obhospodařované krajině. V žádném jiném kraji není tak výrazný rozdíl mezi cenou zemědělského a stavebního pozemku jako v Praze, proto vlastníci pozemků výrazně upřednostňují převod svých nemovitostí do kategorie zastavitelných ploch. Tlak na zastavění těchto volných ploch a jejich komerční využití je značný. Vzniká zde i prostor pro spekulativní nákupy pozemků a následně žádosti o změny územního planu.

Většina lokalit s půdami nižší kvality již byla zahrnuta do rozvojových ploch v rámci územního plánu, proto se jeho změny týkají z velké části právě půd I. a II. třídy ochrany, které však lze odejmout ze zemědělského půdního fondu pouze výjimečně, a to převážně na záměry související s obnovou ekologické stability krajiny, případně pro liniové stavby zásadního významu.

Hlavní město převedlo několik pozemků z orné půdy na lesní porosty nebo na plochy jiných forem krajinné zeleně, například v Hrnčích, Dubči, Vokovicích atd. Vznikly tak různorodé přírodní plochy, které zvyšují mnohotvárnost krajiny, ekologickou stabilitu

Kvalita půdy mimo zastavěná území.

Zdroj: IPR Praha 2016, IPR 2015, VÚMOP 2016

a protierozní ochranu. Tento převod zemědělské půdy na plochy zeleně je pozitivním trendem, neboť trvale neznehodnocuje přirozený produkční potenciál půdy jako neobnovitelného přírodního zdroje.

(mmo)

Vyňato, redakčně upraveno a prokráceno z kapitoly Krajinná infrastruktura, Územně analytické podklady hl. m. Prahy 2016 (uap.iprpraha.cz), které zpracoval Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy.

Nadace Pro půdu

Foto: Peter Veselý / Bemagro

Myšlenka je takováto. Nadace Pro půdu své zemědělské pozemky pronajímá. Ale ne jen tak někomu. Do tzv. pachtu dá pozemky jen tomu, kdo se zaručí, že se o kvalitu půdy bude dobře starat. Kdo bude dbát, aby byla živá a úrodná a neztrácela svou kvalitu.

Nadace z pachtu získá peníze, za které koupí jiné pole, které propachtuje tomu, kdo se zaručí, že se o půdu bude dobře starat.

A myšlenka je tu i takováto. Zemědělec, který by chtěl hospodařit šetrně k přírodě a má i vyhlídnutý pozemek, který si sám ale nemůže koupit, se obrátí na Nadaci Pro půdu. Pokud je pozemek na prodej a je v dobrém stavu, nadace jej vykoupí. A pak jej dlouhodobě propachtuje zemědělci.

A do třetice takováto. Vlastník pozemku, který nechce na svém pozemku hospodařit, ale ani ho nechce pronajmout někomu, kdo se o půdu nestará, svůj pozemek nadaci daruje.

Hlavní myšlenkou celého snažení je ochránit půdu před ničivými dopady zemědělského podnikání, které na půdu hledí jako na komoditu. Nabídnout zemědělci dlouhodobý pacht, aby se mu vyplatilo se o půdu starat.

A také nabídnout veřejnosti možnost kontroly, že se o půdu řádně pečuje.

Nadaci Pro půdu založili manželé Knížkovi, kteří do ní vložili prvních dvě stě hektarů. Tuto půdu nyní obhospodařuje ekologický statek Bemagro. Součástí pachtovní smlouvy

Foto: Nadace Pro půdu

je i „vize péče o půdu“, kterou Bemagro zpracovalo před zahájením pachtu. Půdu nadace pronajímá jen ekologicky hospodařícím zemědělcům.

První pozemky nadace jsou v jižních Čechách, ale má ambici působit celorepublikově. Aktuálně má k dispozici 500 ha, ze kterých generuje příjem okolo dvou milionů korun ročně, a z těch se následně realizuje nákup nových pozemků.

(mmo)

Výzkum: Češi podporují ochranu přírody a životního prostředí. Omezit se však chce jen menšina

Masarykova univerzita připravila první rozsáhlou studii postojů Čechů k přírodě a životnímu prostředí. Kniha nabízí souhrn více než 80 průzkumů veřejného mínění z posledních let a výsledky nového výzkumu, který proběhl na reprezentativním vzorku 2 673 respondentů. Vznik publikace „Vztah české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí“ podpořil Státní fond životního prostředí a Ministerstvo životního prostředí.

„Ukazuje se, že významná většina veřejnosti podporuje, aby se český stát aktivně angažoval v řešení problémů životního prostředí. Stojí přitom za pozornost, že například opatření proti odpadům, znečištění vod a znečištění ovzduší podporuje česká veřejnost dokonce více než řešení korupce,“ shrnuje odborný garant výzkumu Jan Krajhanzl.

témat je nejvíce zajímavá příroda (80 % veřejnosti) a velmi významně také životní prostředí (68 %), obě témata se přitom umístila s velkým náskokem například před politikou či bulvárem. „Nejen, že výrazná většina Čechů tráví ráda svůj čas venku, ale průzkumy opakovaně ukazují, že více než ostatní Evropané si vybírají místo své dovolené právě podle přírody v okolí,“ dodává Krajhanzl.

Naopak rezervovaně se Češi staví k osobnímu zapojení do ochrany přírody a životního prostředí. Většina třídí odpady (často až vždy třídí podle svých slov 91 %), dává přednost koňhoutkové vodě před kupováním balené (79 %) či uvádí, že snižuje svou spotřebu vody (81 %) a energie (77 %). Méně jsou ochotni omezit cestování osobním automobilem (56 %) nebo kupovat ekologicky šetrné výrobky (30 %).

Ještě slaběji se Češi v ochraně přírody a životního prostředí občansky angažují. „Většina

Téma přírody zajímá lidi víc než třeba téma korupce. Na snímku zleva Jan Krajhanzl, Renata Svobodová a Tomáš Chabada.

Foto: Martin Mach Ondřej

Čechů chrání životní prostředí především tehdy, pokud se jim to ekonomicky vyplatí. Zároveň otevřeně sdělují, že nejsou ochotni se kvůli ochraně životního prostředí příliš omezovat. Jen 16 % je ochotných platit vyšší daně, 19 % vyšší ceny a 28 % snížit svou životní úroveň,“ komentuje Tomáš Chabada, spoluautor výzkumu.

Studie jako první svého druhu ukazuje, jaké jsou postoje a chování Čechů v jedenácti oblastech ochrany přírody, krajiny a životního prostředí, například v otázkách znečištění ovzduší, energetiky či spotřebitelství. Čtenáři v ní najdou čtrnáct charakteristik, které jsou typické pro vztah Čechů k přírodě a životnímu prostředí, a také podrobné

Výsledky zároveň potvrzují, jak silný mají Češi vztah k přírodě. Ze všech mediálních

výsledky aktuálního výzkumu. Ten představuje tři skupiny české veřejnosti, které se zásadně liší svým přístupem k ochraně přírody a životního prostředí, nebo analýzu, co Čechy v této oblasti ovlivňuje.

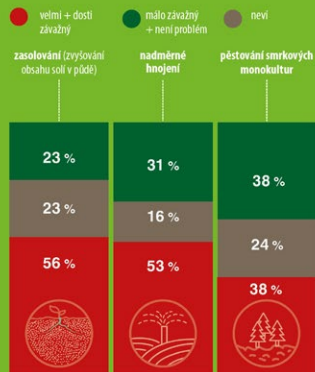
„Zaujalo nás, že největší vliv na vztah Čechů k přírodě a životnímu prostředí má jejich životní styl, konkrétně témata, která je zajímají v médiích. Zanedbatelný je přitom vliv velikosti místa bydliště a výše čistého příjmu na jednoho člena domácnosti. Pouze slabý je vliv věku, pohlaví či vzdělání,“ doplňuje spoluautorka výzkumu Renata Svobodová.

Každá kapitola má svůj krátký souhrn a důležité poznatky jsou shrnuty i pomocí infografiky. Kniha tak může posloužit jak odborné veřejnosti, tak i laikům. Publikace Vztah české veřejnosti k přírodě a životnímu prostředí je volně ke stažení na webu Masarykovy univerzity: munispace.muni.cz/index.php/munispace/catalog/book/1001.

(mmo)

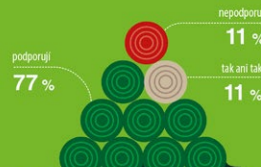
Upraveno podle tiskové zprávy ministerstva životního prostředí.

Publikace je přístupná i zcela laické veřejnosti. Po každé kapitole je srozumitelné shrnutí a celou knihu doprovázejí infografiky.

Zemědělství: půda, krajina a zvířata

Podporujete či nepodporujete, aby český stát aktivně řešil poškození zemědělské půdy (eroze, snižování úrodnosti, nízká schopnost zadržování vody, zástavba)?

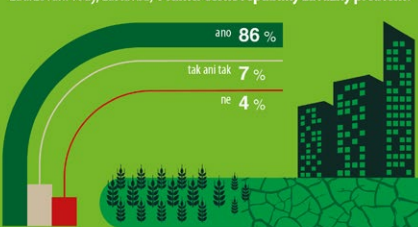
Představuji nebo nepředstavuji podle vašeho názoru špatné životní podmínky zvířat ve velkochovech, laboratořích apod. v rámci ČR závažný problém? (%)

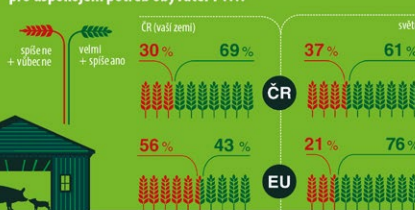
Věříte, že by všeobecné životní podmínky zvířat v ČR měly být lépe chráněny, než jak jsou v současné době? (%)

Představuje nebo nepředstavuje podle vašeho názoru poškození zemědělské půdy (eroze, snižování úrodnosti, nízká schopnost zadržování vody, zástavba) v rámci České republiky závažný problém?

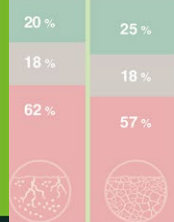
Do jaké míry vás trápí to, jestli je produkován dostatek potravin pro uspokojení potřeb obyvatel v ...?

za problém? *

tráta organické hmoty v půdě (příliš hnojení)

eroze

zemědělské

Domníváte se, že pesticidy a chemikálie využívané v zemědělství jsou pro životní prostředí ...?

Jan Moravec

Příběh jednoho pražského pole (a unikátní rokle jako bonus)

Foto: Jan Moravec

Dnes vás zvu na procházku do míst, kde „nic“ není. Ne, nezbláznil jsem se z letních veder. Právě to „nic“ je totiž pozoruhodné. Teda, ono tam samozřejmě není „nic“, je tam pole. Ale moc nescházelo a stálo tam další z mnoha satelitních sídlišť, jakých potkáváme v okrajových částech Prahy a jejím okolí desítky. Za tím, že tam nestojí, že je tam stále „jen“ pole, je zajímavý příběh, který je dobré znát, než se tam vypravíme.

Pole paní Blažkové

Řeč je o polích na ostrohu mezi Lysolajským a Sáreckým údolím, na severozápadním okraji Prahy. Pouhé čtyři kilometry od centra Prahy, s krásným výhledem mimo jiné i na Pražský hrad. Navíc obklopené ze tří stran přírodním parkem; to by se na plakátech nabízejících nové luxusní bydlení dobře

vyjímalo. Není divu, že se hned na počátku devadesátých let o pozemky začali zajímat developéři.

Je dost možné, že nějaké záměry zde byly již při vyhlášení přírodního parku v roce 1990, protože jinak tenhle zub v jeho ploše příliš nedává smysl; byť zde bylo pole, jde o plochu z krajinářského hlediska rozhodně cennější než souvisle zastavěné Lysolajské údolí, které do parku zahrnuto bylo. Urbanistická studie na sebe nenechala dlouho čekat. Plán satelitního městečka, složeného z několika stovek luxusních vil, rozdělil obyvatele Lysolaj. Zatímco část plán vítala jako dlouho očekávaný rozvoj městské části (a někteří samozřejmě jako zhodnocení vlastních pozemků), druhá začala sepsovat petice a zakládat sdružení proti této výstavbě.

Až potud nic neobvyklého. Na scénu vstupuje Zdenka Blažková, rozená Srbová, majitelka klíčových pozemků v ploše plánovaného „městečka“. Srbové vlastní jeden z největších lysolajských statků a na zdejších polích hospodaří již přes tři sta let. Otec paní Blažkové byl jedním z těch nemnoha, kteří se postavili kolektivizaci a dokud mu síly stačily, na svých polích si komunisté nekomunisté hospodařil sám. A touto tradicí se cítí paní Blažková vázána. Ne, pozemky v žádném případě neprodá. Pole jsou od toho, aby se na nich hospodařilo, ne aby se na nich stavělo.

Výhled k nezaplacení. Foto: Jan Moravec

Situace v obci se ještě vyostřuje, tehdejší vedení městské části proti paní Blažkové nevybírávě útočí, mluví se i o možnosti vyvlastnění pro „veřejně prospěšné stavby“ (rozuměj infrastrukturu soukromého projektu!). Ona však neustoupí. Naopak jde do protiútku a žádá oficiálně pražský magistrát o přičlenění svých pozemků k přírodnímu parku (ani statut přírodního parku sice není stoprocentní zárukou

nezastavitelnosti, jak vidíme v jiných částech Prahy, ale to se jednak v té době ještě nevědělo, jednak šlo primárně o symbolické gesto).

Rozšíření přírodního parku sice schváleno nebylo, ale cíle bylo i tak dosaženo. S tvrdou hlavou selkou nehnuly ani stovky milionů, které byly tehdy ve hře, a s „neprodejností“ většiny pozemků v zádech se podařilo odpůrcům „městečka“ zabránit změně územního plánu, která byla pro výstavbu nezbytná.

Dnes jsme o dvacet let dál. Pole jsou stále poli a i v územním plánu (jak tom současném, tak budoucím, který se právě projednává) je tato plocha vedená jako nezastavitelná. A v Lysolajích převažuje zdá se spokojenost, že to takto dopadlo; soudě alespoň podle tónu, jak jsou tehdejší události prezentovány na obecním webu.

Housle

Pokud vystoupíme z autobusu na stanici Žakovská a proběhneme historickým centrem Lysolaj, po necelém půlkilometru narazíme na tři historické statky (mezi nimi i ten Srbův), a za nimi už se rozkládají pole, o kterých je řeč. Ale když už jsme tady, bylo by škoda prohlížet si jen pole, byť jde o pole svým příběhem unikátní. Pojďme se tedy ještě mrknout do nedalekého údolíčka zvaného Housle.

Dnes již neexistující potok zde ve vrstvách spraší, křídových pískovců a opuk a proterozoických metamorfovaných břidlic vyhloubil zpětnou erozí několik set metrů dlouhý, až třicet metrů hluboký kaňon. Jako významný geomorfologický útvar a též jako doklad tzv. transgrese, tedy nasedání vrstev, mezi jejichž uložením ve skutečnosti uplynuly desítky milionů let, byla nejzajímavější část údolí prohlášena roku 1982 chráněným územím.

Rokle Housle. I v nejparnějších létě tu je příjemný chládek. Foto: Jan Moravec

Housle však zaujmou nejen geology. Vlivem teplotní inverze se v rokli drží chladný vzduch, díky čemuž má velmi vlhký charakter. Bryologický průzkum zde doložil 29 druhů mechů a 5 druhů jätrovek včetně druhů vyložené horských, navzdory skutečnosti, že Housle leží pouhých tři sta metrů nad mořem. Vlhké prostředí vyhovuje i houbám, zejména těm drobnějším, nad nimiž běžný

houbař ohrohuje nos (pokud se jich vůbec všimne), zatímco mykolog jásá.

Zajímavosti Houslí a jejich nejbližšího okolí přibližuje na deseti panelech zhruba kilometr dlouhá naučná stezka. Prostřednictvím řady fotografií seznamuje s nejčastějšími či naopak nejvzácnějšími druhy rostlin a živočichů, s archeologickými nálezy, prozrazuje, že se v Houslích kdysi hrálo amatérské divadlo. A nezapomíná ani na dětské návštěvníky, kterým malovaný Lišák (erbovní zvíře

Lysolaj) na každé tabuli dává nějaký úkol či otázku. Naučnou stezku vybudoval před šesti lety Český svaz ochránců přírody ve spolupráci s městskou částí Praha-Lysolaje v rámci programu NET4GAS Blíž přírodě.

Vzhůru do polí!

Chcete si Housle i pole s neobvyklým výhledem na Prahu projít v pět kilometrů dlouhé trase? V tom případě vystupte z autobusu MHD až na zastávce Lysolaje a seběhněte do údolíčka pod zastávkou. Zde narazíte – krom prvních pískovcových soch – na modrou turistickou značku. Po ní jděte proti proudu potoka.

Po chvíli minete kapličku Zázračné studánky. Jeden z nejvydatnějších pramenů v Praze (kolem pěti litrů za vteřinu) zde podle legendy vytryskl v době sucha jako odpověď na prosby o pomoc k Panně Marii. Vodě jsou připisovány léčivé účinky, zejména na oční nemoci.

O něco dále leží kotlina bývalé cihelny s ovocným sadem. Před první světovou válkou zde bylo vysázeno na osmdesát ovocných stromů, především třešní, ale i jabloní a hrušní. Dnes je sad nejen zajímavou sbírkou odrůd, které v té době ve středních Čechách „frčely“, ale i útočištěm řady druhů ptáků a hmyzu.

Aby však stárnoucí sad za pár let nebyl jen velkým „broukovištěm“, jsou v posledních letech nové stromky i dosazovány. Opět jsou voleny odrůdy typické pro začátek 20. století, a tak se sortiment starých, často již pozapomenutých ovocných odrůd v Houslích utěšitelně rozrůstá.

Vedle ovocných stromů a laviček lákajících k posezení zde stojí další tři sochy. Nazvané jsou Dva poutníci, Stínohry a Otisk. První z nich je loňská, zbývající dvě zde mají své domovské právo již o rok déle. Právě zde, v inspirativním prostředí „dolních“ Houslí, se po čtyři roky konala sochařská sympozia, jejichž výsledkem jsou všechny ty sochy rozeté dnes po Lysolajích.

A pak se již začíná údolí zahlubovat. Modrá turistická značka stoupá svahem vlevo, ale naučná stezka pokračuje rovně, po dně údolí. Jděte po naučné stezce; údolí je slepé, a tak se sem za chvíli zas vrátíte, bylo by však škoda o to nejhezčí přijít. Popis i plánek situace najdete na rozcestí na tabuli naučné stezky.

Modrá značka jde lesem při horním okraji rokle a pak vás vyvede z lesa. Držte se jí až na rozcestí V Pískách. Z něj pokračujte po červené turistické značce. Po půl kilometru vás dovede na rozcestí, kde vlevo ve svahu stojí moderní boží muka. Zde opusťte značku a jděte vlevo polní cestou lemovanou

Dřevnatka dlouhonohá roste na odumřelém dřevě habrů a javorů. Foto: Jan Moravec

nově vysázenou alejí. Ano, tady to mělo stát. Nezapomeňte se ohlédnout dozadu. Kostelík svatého Matěje nad Šárkou. Pražský hrad, Petřín... Věru lukrativní výhled; z těchto míst nejkrásnější.

Za chvíli jste na okraji Lysolaj. Cesta volně přechází v ulici Sportovců. Minete park Kamenka s největší kumulací pískovcových soch, překročíte Lysolajský potok, vytékající

Rokle Housle. Foto: Jan Moravec

z nedaleké Zázračné studánky a dojdete na zastávku MHD Žakovská.

Ing. Jan Moravec pracuje pro Český svaz ochránců přírody.

Zdeňka Černá

Digitální půst

Během léta jsem si všimla, že řada mých přátel přestala chodit na Facebook. A někteří přátelé si účet dokonce zrušili. Přemýšlela jsem, jestli je to projev jejich „digitálního detoxu“, anebo je používání Facebooku jednoduše jen přestalo bavit. Když jsem se ale zamyslela nad tím, kolik času mi sociální sítě denně berou a jak často беру telefon do ruky (cca 40 x denně), byla jsem ze svého zjištění docela překvapená. A rozhodla jsem se na digitální detox, nebo chcete-li digitální půst, podívat zblízka.

Podle statistických údajů z roku 2017 se ukazuje, že průměrný Čech kontroluje svoje mobilní zařízení 50 x denně. V zahraničí je toto číslo ještě řádově vyšší, například v Americe podle výzkumu společnosti T-Mobile kontrolují respondenti svoje mobilní zařízení průměrně 200 x za den. Průměrný čas strávený na sociálních sítích stále roste. Podle údajů Netmonitor je v České republice 7,77 milionu uživatelů internetu starších deseti let, kteří v průměru věnují mobilům a tabletům

*Jste rozladění, že nikdo nereaguje na váš příspěvek?
Nemusíte být.*

Foto: Kev Costello / Unsplash

149 minut denně. To ještě neznamená, že jsme všichni na mobilních zařízeních závislí. Ale důvod k zamyšlení to být může...

Asi je vám jasné, že většina osob, u kterých existuje riziko digitální závislosti, svůj telefon či tablet nekontroluje pouze kvůli volání a příchozí sms, ale zejména kvůli novým statusům na sociálních sítích, reakcím na své příspěvky a všemožným aktualizacím aplikací a aktivitě her, které zrovna hrají.

Nemusí to být nutně špatně, ale když má člověk pocit, že už překračuje určitou mez, měl by se zamyslet nad tím, jestli svoji činnost ve virtuálním světě neomezit. Digitální půst mu v tom pomůže. Jde o jednoduchá pravidla, jak se zbavit závislosti a mít svět sociálních sítí pod kontrolou. A tím mimoděk také získat lepší pocit ze svého života, zbavit se stresu a úzkostí a zvýšit svoji pozornost.

Zkuste dětem před spaním dát knížku. Nebo jim sami čtete.

Foto: Annie Spratt / Unsplash

Změřte se

Nejdříve je dobré zjistit, jak často se svým mobilem interagujete. Na to vám pomůžou jednoduché aplikace, které umí analyzovat, jakým způsobem se svým telefonem pracujete a kolik času s ním trávíte. Pro analýzu vlastního chování ve vztahu k telefonu vyzkoušejte aplikace QualityTime – My Digital Diet (OS Android) nebo Checky – Phone Habit Tracker (OS Android, iOS).

Aplikace zaznamenávají, kdy otevíráte obrazovku a po jaké době se obrazovka vypne.

Aplikace QualityTime také zjistí, kolik času za den strávíte s jednotlivými aplikacemi. Vaše denní i týdenní výstupy vám ukáže v přehledné jednoduché grafice. Aplikace Checky funguje i offline, což je její velké plus, pokud s telefonem trávíte čas „pařením“ her.

Pokud se ukáže, že hned po probuzení saháte po telefonu, kontrolujete svůj telefon 100 × denně a trávíte hodiny na sociálních sítích, pak je na místě položit si otázku, jestli se život nedá naplnit něčím smysluplnějším.

První kroky digitální detoxikace:

- » Přestaňte používat telefon u jídla, ať už jíte sami, nebo společně s někým dalším. Pokud vám vadí, že ostatní telefon používají, domluvte se, že telefony odložíte všichni.
- » Zásadně nepoužívejte telefon při setkání s přáteli.
- » Nedívejte se na telefon během sledování reklamy v televizi, v dopravních zácpách, při čekání na semaforu.
- » Přestaňte používat telefon před spaním. Zaveďte si konkrétní čas, po kterém už telefon do ruky neberete ani vy, ani vaši spolubydlíci. Světlo z telefonu totiž také zpomaluje tvorbu melatoninu, hormonu, který vám pomáhá usnout.
- » Zkuste odložit telefon alespoň na hodinu poté, co jste zveřejnili příspěvek na sociálních sítích.
- » Zkuste jednou za tři měsíce udělat opravdu ostrý digitální půst a odpojte se v osobní i pracovní oblasti. Pokud je to pro vás těžké, domluvte se na tom s někým, kdo do toho půjde s vámi a vzájemně se podporujte.

Pro začátek zkuste využít například aplikace Freedom (iOS) nebo Offtime (iOS/Android), které vám vypnou na vámi vybraný čas upozornění z webových stránek typu Twitteru, Facebooku nebo Instagramu. To vám pomůže přestat nutkavě myslet na to, že byste měli zkontrolovat aktuální příspěvky a pomůže vám snížit čas trávený s telefonem v ruce.

S digitálním detoxem vám kupodivu mohou pomoci i mobilní aplikace, a to takové, které vám pomáhají zaměřit se na „prosté bytí v přítomnosti“. Na jedné straně nás jistě řada

aplikací odvádí od toho, co se právě děje kolem nás, na straně druhé nám řada aplikací může pomoci být v přítomnosti trénovat a po digitálním detoxu podpořit některé

zvyky, které nám pomohou všimnout si sebe a svého okolí. Dané aplikace si představíme v dalším čísle Pražské EVVOLuce.

Jak poradit dětem, když už to s tabletem přehánějí? Digitální detox u dětí má podobná pravidla:

1. 72hodinový digitální detox

V průběhu tří dnů zabavte své dítě jinými aktivitami, snažte se, aby s technologiemi nejlépe vůbec nepřicházelo do styku (tedy i vy byste se mu neměli ukazovat s mobilem v ruce).

Tři dny byly při různých výzkumech potvrzeny jako dostatečná doba pro regeneraci, jež má poskytnout prostor pro nastavení zdravějšího způsobu využívání technologií.

Může se stát, že dítě projevuje abstinenci příznaky: přetrvávající napětí a rozrušení, úzkost a hněv, deprese, podrážděnost, neklid a smutek. V případě, že takové reakce u dítěte pozorujete, vyhledejte pomoc dětského psychologa.

2. Dohoda

Domluvte se s dítětem na jasných pravidlech,

kteřá bude respektovat celá rodina. Je více než žádoucí, když se dítě bude podílet na tvorbě pravidel stejnou měrou jako vy. Vysvětlete mu, proč je to důležité, co od něj očekáváte, a zjistěte, jaké jsou jeho návrhy. Jedním z pravidel může být, že telefon či tablet nepatří do postele.

3. Kontrola času

Zajistěte, aby děti netrávily čas s digitálními technologiemi neomezeně. Schopnost soustředění roste s věkem, obecně každý rok u batolete znamená pět minut soustředění navíc, tedy tříleté dítě by mělo strávit maximálně 15 minut hraním na telefonu nebo tabletu.

4. Podílejte se na výběru aplikací a programů, které děti používají

Inspiraci můžete čerpat v minulých číslech Pražské EVVOLuce nebo na hrajemesichytre.cz.

5. Čas strávený u obrazovky mnohonásobně vyvažte kreativními aktivitami a hrou v přírodě

Obecně technologie a interaktivní aplikace ovlivňují některé aspekty fyzického vývoje. Strnulá šije a málo pohybu jsou problémem častým, ale ne jediným. Děti s tabletem v ruce nejsou tolik motivovány rozvíjet jemnou motoriku. Stříhat a kreslit je potřeba doopravdy. Tablety ale brání i rozvoji hrubé motoriky.

6. Ne před spaním

Čas strávený před obrazovkou hluboce ovlivňuje kvalitu spánku a schopnost snění. Není dobré, když dítě tráví před displejem čas bezprostředně před spaním. Doporučuje se alespoň dvě hodiny odstup. Jak to jen udělat, že?

Mgr. Zdeňka Černá vystudovala Univerzitu Palackého v Olomouci. Působí jako lektorka volnočasových programů pro předškolní děti. Je spoluautorkou blogu hrajemesichytre.cz.

PŘEHLED VÝZNAMNÝCH DNŮ

15. 9.

Výročí narození Josefa Vavrouška

Josef Vavroušek byl český ekolog, publicista, horolezec a významný politik věnující se ochraně přírody a životního prostředí. Zemřel spolu se svojí dcerou pod lavinou 18. března 1995. Na jeho počest se od roku 1996 uděluje Cena Josefa Vavrouška (www.cenajosefavavrouska.cz).

16. 9.

Mezinárodní den ochrany ozónové vrstvy

Mezinárodní den ochrany ozónové vrstvy byl stanoven na památku podepsání mezinárodní smlouvy z roku 1987, tzv. Montrealského protokolu. Signatáři Montrealského protokolu se zavázali ke kontrole produkce chemických látek poškozujících ozónovou vrstvu, k postupnému omezení jejich používání a k jejich likvidaci takovým způsobem, aby nedocházelo k jejich únikům do atmosféry. Montrealský protokol je jedním z mála příkladů spolupráce mezi rozvinutými a rozvojovými zeměmi a poskytuje mezinárodnímu společenství vzorový příklad společného řešení otázek životního prostředí.

16. 9.

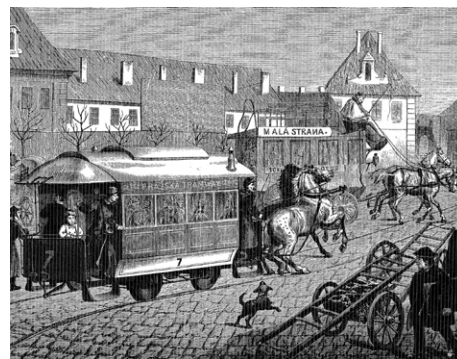
Evropský týden mobility

Celoevropská kampaň se snaží upozorňovat na neudržitelný nárůst individuální automobilové dopravy ve městech a na různé způsoby jeho řešení. Každý rok se kampaň zaměřuje na konkrétní téma na poli udržitelné mobility. Letošním tématem je „multimodalita“. Multimodalita podporuje používání a kombinování různých druhů dopravy pro přepravu jak cestujících, tak i zboží.

22. 9.

Mezinárodní den bez aut

Den bez aut je mezinárodní a panevropský den, který se slaví každoročně 22. září. V Evropě je součástí Evropského týdne mobility. Akce má poukázat na přijatelnější způsoby dopravy a podpořit omezování městského automobilismu.

23. 9.

První koňská tramvaj v Praze

1875 byla zprovozněna první koňská linka tramvaje v Praze.

27. 9.

Vysílání pořadu Meteor

V roce 1963 byl v tento den poprvé odvysílán rádiový pořad Meteor, který se věnuje vztahu člověka k přírodě, technice a vesmíru. Pořad je stále vysílán na Českém rozhlasu (www.rozhlas.cz/meteor/portal/).

28. září 1931

byla otevřena pražská zoo

30. 9.

První vodní elektrárna světa

V roce 1882 zahájila činnost první vodní elektrárna na světě. Zbudována byla na řece Fox v americkém státě Wisconsin.

1. 10.

Světový den habitatu

Myšlenkou Světového dne, který je připomínán vždy první pondělí v říjnu (letos 1. 10.), je zamyšlení se nad stavem našich měst a základním právem všech na přiměřené bydlení. Letošním ústředním tématem je nakládání s tuhým komunálním odpadem.

1. 10.

Animal Planet

V roce 1996 byla spuštěna první mezinárodní televizní stanice o zvířatech Animal Planet pod vedením společností Discovery Communications a BBC.

2. 10.

Světový den hospodářských zvířat

Připomínka hospodářských zvířat připadá na narozeniny Mahátmy Gándhího. Ten mimo jiné věřil, že s respektem se má zacházet se všemi živými tvory, včetně hospodářských zvířat. Tento den upozorňuje na fakt,

Foto: Dave Wild / Flickr

že po celém světě jsou ročně poraženy miliony zvířat, se kterými není zacházeno jako s živými tvory a mnohdy jsou chovány v příšerných podmínkách.

4. 10.

Světový den zvířat

V tento den roku 1226 zemřel františkánský mnich Sv. František z Assisi. Ten byl pověstný tím, že pečoval o opuštěná, nemocná

a týraná zvířata. Světový den zvířat má lidem připomenout, aby se k živým tvorům chovali lépe. První den zvířat vyhlásil Heinrich Zimmermann v roce 1925 v Berlíně.

22. 10.

Mitch

V tento den se v roce 1998 zformoval hurikán Mitch, jeden z nejsilnějších hurikánů moderní historie.

29. 10.

CHKO Litovelské Pomoraví

V tento den byla v roce 1990 vyhlášena Chráněná krajinná oblast Litovelské Pomoraví.

29. 10.

Orkán Herwart

V tento den se v roce 2017 střední Evropou přehnal Orkán Herwart, při kterém v Česku zahynuli 4 lidé.

6. 11.

Mezinárodní den prevence ničení životního prostředí v průběhu válek a ozbrojených konfliktů

Válečné ztráty se zpravidla vyčísľují v počtech mrtvých. Obětí konfliktů je ale i životní prostředí. Den byl vyhlášen Organizací spojených národů jako varování před vývojem válečných strategií a používaných zbraní, které mají dalekosáhlé důsledky na životní prostředí.

11. 11.

Světový den veganství

Světový den veganství založil v roce 1994 Louise Wallis, někdejší šéf britské Veganské

Je možné jeden den v roce vůbec nic nekoupit?

Foto: Christopher Dombres / Flickr, Licence: public domain

společnosti, jako oslavu 50. výročí vzniku organizace. Smyslem dne ale není oslava organizace, ale přínosů veganství jak lidem, tak zvířatům a životnímu prostředí obecně.

21. 11.

První patentované auto

V roce 1877 Karl Benz patentuje první motorové auto v Německu.

29. 11.

Den bez nákupů

Den, který vede k zamyšlení nad neudržitelností společnosti založené na bezbřehém konzumu.

Několikadenní smog nad Londýnem v roce 1952 přispěl k rychlému přijetí zákonů na ochranu ovzduší.

Foto: RV1864 / Flickr, Licence: CC BY-NC-ND 2.0

30. 11.

Praha roste

V roce 1967 byl v tento den vydán zákon o hlavním městě, který s platností od 1. 1. 1968 připojil k území Prahy 21 obcí Středočeského kraje.

3. 12.

Havárie v Bhópálu / Den bez pesticidů

1984 – V Bhópálu explodovala chemická továrna na výrobu pesticidů. Do dějin vejde jako jedna z největších průmyslových havárií. Tento den je v této souvislosti vyhlášen jako Den bez pesticidů.

4. 12. Den ochrany volně žijících živočichů

Den byl vyhlášen ministryní zahraničí USA Hillary Clintonovou v roce 2012. Smyslem je zvýšit povědomí o potřebnosti ochrany volně žijících živočichů. „Volně žijící zvířata nelze vyrobit. A jakmile jsou jednou pryč, jsou pryč navždy. Ti, kteří je neoprávněně využívají, neškodí jen naší ekonomice, ale doslova okrádají příští generace,“ prohlásila Hillary Clintonová.

5. 12. Velký smog v Londýně

Od 5. do 9. 12. 1952 trval v Londýně tzv. Velký smog. 12 tisíc lidí jej zaplatilo životem. Tragická událost odstartovala změny v pohledu na ochranu ovzduší a životního prostředí.

Krajská konference EVVO 2018 pro firmy a veřejný sektor

Hlavní město Praha pořádá každoročně od roku 2008 odbornou konferenci věnovanou environmentálnímu vzdělávání, výchově a osvětě v hl. m. Praze. Jedná se o jednodenní akci, kde jsou představovány nejnovější trendy a principy v této oblasti, a to jak teoreticky formou přednášek, tak i prakticky v rámci workshopů.

Pohled na nejúspěšnější města ukazuje, že vysoká kvalita života, životního prostředí a prosperita jsou spojené nádoby. Musí se

budovat společně a promyšleně. Krajská konference EVVO 2018, která se uskuteční 31. 10. 2018 v Národní technické knihovně, propojuje lidi z veřejné sféry, firem a neziskových organizací s cílem podpořit spolupráci a inspirovat řešení, která v praxi povedou právě ke zlepšování životního prostředí, zvyšování kvality života a celkové prosperity v Praze.

Představí témata: udržitelné fungování firem a úřadů, odpovědné zadávání veřejných

zakázek, ekologizace provozu firem a úřadů, dobrovolnictví a filantropie, korporátní udržitelnost a odpovědnost (CSR), komunitní projekty, spolupráce s neziskovým sektorem a s aktéry EVVO.

Součástí bude prezentace firem, úřadů a NNO a burza pomůcek, literatury a informací k tématu. Realizátorem konference je Ekocentrum Koniklec. Partnerem managementu udržitelnosti konference je společnost POTEX.

Více informací naleznete na www.ekocentrumkoniklec.cz/konference-evvo/rocnik-2018/.

Prales rozšíří svou komunitní zahradu

Minulý rok v květnu v pražských Kbelích vyrostl Prales. Hlavně je to ekocentrum, které má poskytovat ekovýchovu. Ale poskytuje i půdu pro pěstování plodin a květin. Součástí Pralesu je totiž komunitní zahrada, vybavená velkým skleníkem.

A komunitní zahrada se bude rozšiřovat. Rada hlavního města Prahy 11. září rozhodla o poskytnutí dotace ve výši 296 400 Kč společnosti Lesy hl. m. Prahy, které ekocentrum provozují. Prostředky budou využity pro rozšíření komunitní zahrady ekocentra a její přizpůsobení handicapovaným návštěvníkům.

Komunitní zahrada využívá zázemí bývalé okrasné školky, jejích produkčních ploch včetně fóliovníku. Díky dalšímu zázemí ekocentra a dispozicím projekt umožňuje formou vzájemného setkávání, sdílení společných zkušeností a podobně rozšiřovat společenskou rovinu komunitního zahradničení.

Komunitní zahrada umožňuje pěstovat venku i ve fóliovníku. Foto: Dagmar Singertová / LHMP

Je ale potřeba komunitní zahradu udělat pokud možno bezbariérovou. Kvůli tomu se uvolní třetina plochy fóliovníku pro úpravy a vybudují se zpevněné plochy. Ale hlavně se nainstalují speciální vyvýšené záhony, které budou snadno přístupné pro lidi na vozíku. A také vzniknou úložné nářadí, se kterými si vozíčkáři poradí.

Prostory se zpřístupní i lidem na vozíčku. Foto: Dagmar Singertová / LHMP

Dojde i k úpravě některých záhonů ve venkovním prostoru komunitní zahrady a také k úpravě sociálního zařízení a zázemí pro potřeby vozíčkářů.

Zpracováno podle tiskové zprávy pražského magistrátu.

Co se událo v AK?

Přes prázdniny se hodně diskutovalo o nové evropské směrnici o budoucím zákazu některých plastových výrobků. My jsme k tomuto tématu připravili soutěž #nedambrcko, která je prodloužena až do 15. října. Pravidla jsou jednoduchá – vyfoťte či natočte svůj letní drink bez brčka a nasdílejte jej veřejně na některé ze sociálních sítí s hashtagem #nedambrcko. Kompletní pravidla najdete na www.koniklec.cz/leto.

S plastovým harampádím také souvisí činnost naší poradny v síti #ekopradnypraha. Vyrobili jsme skládačku o všudypřítomných plastech na jedno použití. V textu radíme, jak se plastům vyhnout a demonstrujeme na příkladech, jak velká je plastová hromada, kterou po sobě lidé dobrovolně zanechávají. Jako doplněk letáku jsme připravili jednoduchou mobilní aplikaci pro telefony s operačním systémem Android. Plastová hlídka pomůže najít nejbližší žlutý kontejner, vysvětlí značky na plastových obalech, pomůže sledovat osobní spotřebu plastů a rovněž přinese tipy, jak některé z plastů dále

v domácnosti využít. Plastovou sekci i s odkazem na aplikaci najdete na www.poradme.se/plasty.

Aktualizovali jsme také oblíbený leták Průvodce světem energetických štítků. Ten shrnuje informace o energetických štítcích domácích spotřebičů tak, jak platí v roce 2018, a některé změny platné od 1. ledna 2019. Kromě ukázek téměř všech aktuálně platných energetických štítků jsou ve skládačce užitečné tipy pro nákup spotřebičů a též praktické rady pro úspornější provoz spotřebičů stávajících. V elektronické podobě je leták dostupný na poradme.se/images/energeticke_stitky_2018.pdf.

S koncem prázdnin vrcholí kampaň Lípy republiky 1918–2018. Agentura Koniklec je jejím hrdým partnerem. V rámci kampaně se lidé mohou zapojit do mapování jubilejních stromů na www.lipyrepubliky.cz. S koncem prázdnin skončila fotografická soutěž Lípy republiky Prahy probíhající pod záštitou radní HMP Jany Plamínkové. Celkem se v soutěži sešlo 68 pěkných fotografií od 25 autorů. Po slavnostním vyhlášení výsledků budou vítězné fotky vystaveny v prostorách magistrátu.

Co bude?

31. 8. se konala první geologicko-paleontologická vycházka ze série 15 akcí, které budou

probíhat až do konce roku 2019 na 3–4 pražských lokalitách: v okolí Radotína a Kosoře, V Prokopském údolí a v Řeporyjích. Vycházky vedené vyhlášeným popularizátorem pražského Barrandienu Štěpánem Rakem jsou hodně zaměřené na rodiny s dětmi, tedy na perspektivu nálezů pěkných zkamenělin.

Do konce roku 2018 se uskuteční nejméně další dvě vycházky: 22. září vycházka **V ráji ortocerů** a 14. října vycházka **Řeporyjské pramoře**. Pozvánky na vycházky a fotografie z těch proběhlých jsou dostupné na www.koniklec.cz/tag/geovychazky.

Foto: Štěpán Rak

13. ročník soutěže o nejlepší kompost Miss kompost 2018

Začínáme kompostovat!

My v Ekodomově kompostujeme už patnáct let! A soutěž Miss kompost o nejlepší kompost právě vstupuje do svého třináctého ročníku. V naší galerii se to utěšeně plní fotografiemi chytrých, krásných, nápaditých a praktických kompostů, které nám už roky posíláte, a my po letech snažení máme konečně pocit, že už kompostuje (nebo minimálně může kompostovat) opravdu každý. V tomto duchu se nese i slogan naší letošní kampaně: A jak kompostuješ ty?

Soutěž Miss Kompost je určená pro zkušené kompostáře stejně jako pro ty, kteří s kompostováním teprve začínají. Přihlaste svůj kompost, ať je jakýkoli. V téhle soutěži se totiž uplatní nejen krása, ale také vtip, nadšení, nasazení, invence a schopnost improvizovat.

Spolu se soutěží startujeme neformální výměnu zkušeností doslova od zahrady k zahradě. Pojďte do toho a staňte se inspirací pro ty, kteří o skutečném kompostování

teprve přemýšlejí. Kompostováním totiž uprázdnete místo v popelnici, dodáte půdě živiny a pomůžete předcházet její erozi, která je příčinou ničivého sucha i povodní.

Do soutěže se může přihlásit každý, kdo kompostuje pro svoji vlastní potřebu, bez ohledu na druh a způsob kompostování. Všichni soutěžící se zapíší do unikátní galerie kompostů, vítězové získají skvělé ceny. Uzávěrka přihlášek Miss kompost 2018 je 31. 10. 2018.

O vítězi rozhodne odborná porota, která může přihlédnout k internetovému hlasování. Hlasovat lze v galerii kompostů stisknutím facebookového tlačítka „To se mi líbí“ nebo stisknutím tlačítka sdílení na Google+ či Twitteru u příslušného kompostu. Odborná porota si vyhrazuje právo rozhodovat nezávisle a internetové hlasování pro ni není závazné. Na výhru nevzniká právní nárok na základě výsledků internetového hlasování.

Kategorie soutěže

- » Kompost roku: 1., 2. a 3. místo
- » Miss kompost škol: 1. místo
- » Miss kompost Facebook: 1. místo

Více najdete na www.misskompost.cz.

Hana Doležalová

Na stejné téma je zaměřen také výukový program pro základní školy s názvem Dovolená u Radotínského moře. Metodiku zpracovali geologové Milan Chroust (ČGS) a Štěpán Rak (Muzeum Českého krasu v Berouně) pod didaktickým dohledem Ekocentra Koniklec. Pilotáž programu proběhne v říjnu s 8. a 9. třídou vybrané pražské základky a po doladění bude program dále nabízen školám, které o geologické vycházky mají velký zájem.

Na podzim budeme pilotovat také další výukový program s názvem Můj strom, tentokrát zaměřený na 1. stupeň základní školy. Metodiku připravil dendrolog Aleš Rudl (NPÚ) a lektorka Lenka Procházková (Ekocentrum Koniklec). V úvodu výukového programu se žáci seznámí s místem okolí školy a stromy, které v něm rostou. Seznámí se s tím, že některé stromy byly vysazeny na připomínku významných výročí a že každý národ má svůj národní strom. Naučí se rozlišit základní druhy stromů, a to jak podle listů, tak i podle charakteristické siluety. Poslední část programu bude věnována zjišťování šířky, výšky a stářím stromů.

David Kunssberger

Zprávy ze Šárynky

Dětský klub Šárynka vstupuje do desátého roku svého fungování. V létě jeho průvodci načerpali inspiraci na Letní škole pro pedagogy pořádané Asociací letních mateřských škol v Ekocentru v Loutí. Letní škola tentokrát hostila Juliet Robertson ze Skotska, která je odbornicí na rozvíjení gramotnosti v předškolním vzdělávání v přírodě. Zatímco její kniha Špinavé učení se k českému vydání teprve chystá, druhý host, norský waldorfský učitel Godi Keller, na letní škole pokřtil český překlad své knihy Škola srdce(m).

Týden před koncem prázdnin uspořádala Asociace LMŠ v Šárynce dva workshopy pro pedagogy lesních mateřských škol, kterých jsme se také zúčastnili. Žážitkovým kurzem první pomoci nás provedly ženy z organizace nazvané ZDRSEM. Ve skutečnosti to sice znamená „zdravotnické semináře“, ale nám se to chvílemi zdálo být docela DrSné. Krev tekla proudem a figuranti byli tak přesvědčiví, že se nám z toho čas od času roztřásla kolena. Raději teď nežli potom, říkáme si a děkujeme, že budou naše školky zase o trochu bezpečnější. Tematicky na nedělní workshop navázala také u nás v Šárynce Tereza Valkounová svým seminářem Bezpečné riziko.

Letošní začátek nového školního roku bude pro nás v Šárynce výjimečný. Na vedlejší

Foto: Klára Ondříčková

zahradě vyrůstá nová jurta, do níž budou chodit děti v režimu čtyřdenní docházky od pondělí do čtvrtka, starat se o ně bude tříčlenný pedagogický tým. Nová jurta přináší do údolí nový život i výzvu vypořádat se s paralelním provozem. Bude to objevný rok.

Klára Ondříčková

KOKOZA

Haló, haló, nový školní rok začíná a my tu máme opět možnost podělit se s vámi o exkurze do Komunitních zahrad, které jsou ještě před sklizní. Letos se opět chystáme do prvního Bezobalového obchůdku v Praze a máme pro Vás připravené nové místo – exkurzi k raketovému kompostéru jménem

„Rocket“, ve kterém kompostují Freshbedýnky z Braníku svůj bioodpad. Jedinečná možnost návštěvy přes celý rok i pro starší žáky, které zajímá technologie. Učitelé, žáci, neváhejte nás kontaktovat a domluvit si termín exkurze v předstihu, zajímavými místy se to jen hemží. Hlaste se: janak@kokoza.cz.

A nezapomínáme ani na naše dospěléky. Podzim máme naplněný workshopy na výrobu vlastního vermikompostéru, čeká nás Zakončení sezóny ve čtvrtek 4. 10. na naší Komunitní zahradě Vidimova a rozjedeme se určitě i k Vám do regionů na diskuse, dílny a konference. Více o našich akcích najdete na www.kokoza.cz/workshop/.

Foto: Anna Šolcová

Jana Kožnarová

Nové sochy v ekocentru Prales

Konec letních prázdnin přinesl ekocentrum Prales v pražských Kbelích novou výzdobu. Pětice nových soch z topolového a březového dřeva se tyčí nad areálem ekocentra. Jejich úkolem je těšit malé i velké návštěvníky. K vidění jsou sochy hada, vlka, lodě, hříbu a indiánský totém. Dvě ze tří soch už získaly i nový kabát v podobě veselého barevného nátěru, díky kterým hada a pětimetrový totém rozhodně nepřehlédnete. Zbývající tři řezbářská díla na svoje barvy teprve čekají.

Akce pro seniory

I v letošním roce navazují Lesy hl. m. Prahy na úzkou spolupráci se seniory. Letošní

Foto: Archiv LHMP

podzimní sezóna jim nabídne nesčetně aktivit, které je potěší i zaujmou. Kromě tradičních exkurzí například dáblickým zahradnictvím na ně čeká i blok přednášek o býložravcích a šelmách žijících v naší přírodě. Kreativitu a zručnost mohou projevit při výrobě krmítek pro ptáčky. Na milá setkání v klubovnách městských částí, domech s pečovatelskou službou či venku v přírodě se těší lektori ekologické výchovy Lesů hl. m. Prahy. Nabídky všech ekovýchovných programů pro objednání naleznete na www.lhmp.cz/eko/.

Novinka ze Stromovky

V letošním roce oslavila Královská obora Stromovka 750 let od svého vzniku. A jako dárek pro ni i pro její návštěvníky připravily na jaře Lesy hl. m. Prahy tři komentované prohlídky pro veřejnost. Vzhledem k velkému úspěchu a oblíbenosti zařadily Lesy

hl. m. Prahy tyto výpravy do stálé nabídky ekovýchovných programů.

Pokud vám na jaře vycházka Stromovkou nevyšla, můžete si vše vynahradit. Se zkušeným průvodcem odhalíte tajemství parku a dozvíte se zajímavosti, které vás překvapí i pobaví.

Komentovaná procházka největším pražským parkem vás provede jeho minulostí i současností. Dozvíte se, co všechno obná-

Foto: Archiv LHMP

ší správa a údržba Stromovky, jaké rostliny a dřeviny se v parku vysazují a jak se o ně pečuje. Zájemcům bude představen také zdejší komplex rybníků a Rudolfova štola, která je napájí. Prohlídky jsou určené pro objednané skupiny školáků i pražskou veřejnost. Více podrobností naleznete na www.lhmp.cz/eko/.

Dagmar Singertová

Po prázdninách s více než 25 tábory a dalšími podobnými akcemi pro 1 700 účastníků z celé ČR začíná od září v našem spolku opět celoroční oddílová činnost – schůzky i víkendové výpravy do přírody. Většina pražských oddílů přijímá v září nové děti už od první třídy.

Foto: Jana Stibralová

Naši dlouhodobou činnost ocenilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy udělením titulu „NNO uznaná pro práci s dětmi a mládeží na období 2019 – 2020“. Držitelem ocenění je necelá dvacítká spolků z celé ČR.

Na podzim proběhne v Praze opět řada akcí pro širokou veřejnost. Aktuální je přihlašování na 6. ročník **Terénní přírodovědné soutěže Šárka** pro děti do 15 let. V sobotu 6. října v Přírodním parku Šárka – Lysolaje poměří

své znalosti na soutěžní stezce tříčlenné hlídky dětí ze základních škol, nižších ročníků víceletých gymnázií, kroužků, oddílů ze spolků i rodinných klanů. Součástí akce je bohatý doprovodný program. Do týmové soutěže je možné přihlásit až 12 dětí z jedné třídy či oddílu. Soutěž probíhá ve dvou věkových kategoriích. Podrobnosti a přihlášky najdete na www.ekosouteze.cz.

Už v září pořádáme osvětové akce Příroda ve městě a Loučení s prázdninami v Praze 11, malou sousedskou slavnost v Praze 2 se připojíme k akci Zažít město jinak. Současně je také uzávěrka dalšího kola naší fotosoutěže Příroda objektivem, další uzávěrka bude na konci listopadu. Fotky na téma „Z očí do očí“ nebo „Němí svědkové dávné minulosti“ se vkládají elektronicky.

Foto: Jana Stibralová

Do konce listopadu probíhá letošní druhá část kampaně Minuta pro Zemi. V té

předchodí jednotlivci i nejrůznější skupiny třeba vyráběli krmítka pro ptáky, vysadili a převzali patronát nad Stromem republiky, čistili studánky nebo uklízeli veřejné prostranství či řeku. Činností zaměřeným na pomoc přírodě a životnímu prostředí bylo věnováno 101 560 minut. Představte si, že jeden člověk by na to potřeboval 70 dní čistého času (bez spaní, jídla, hraní si...), to je víc než celé letní prázdniny! Přidáte se?

Pokračuje mapování studánek a přírodních zdrojů vody, těch je v Národním registru pramenů a studánek www.estudanky.eu už přes 12 000 z celé ČR. Do mapování se může zapojit každý. V Praze je aktuálně 216 studánek a pramenů! Nevěříte? Koukněte se nebo nám napište, k sedmi nejzajímavějším studánkovým lokalitám v Praze máme studánkové průvodce a další připravujeme. Pro zájemce máme připraveny exkurze s programem přizpůsobeným věkové kategorii (mladší a starší škola, rodiče s dětmi, senioři).

Pokud není uvedeno jinak, jsou aktivity pro veřejnost zdarma a není nutné se hlásit předem, činnosti podporuje Hlavní město Praha, městské části, MŠMT, MŽP i další partneři.

Více informací:
www.emop.cz a www.ekosouteze.cz.

Jana Stibralová

nadace proměny

Karla Komárka

Vyhlásili jsme grantovou výzvu Proměň své město

Otevíráme novou příležitost pro místní občanské iniciativy, které se snaží zlepšovat prostředí měst v České republice. Od 12. září do 31. října mohou prostřednictvím grantové výzvy Proměň své město žádat o nadační podporu, která zahrnuje jak samotný grant, tak i odbornou pomoc.

Foto: Archiv NPKK

Program Proměň své město je určen malým proměňám s velkým dosahem. Jeho hlavním smyslem je skrz komunitní aktivity a drobné změny konkrétních míst ve městech podpořit širší spolupráci mezi občany, veřejnou

správou a odborníky. Chceme tak napomoci koncepčnímu rozvoji prostředí měst v České republice a také kultivaci veřejné debaty o veřejném prostoru.

V minulé výzvě jsme podpořili projekty devíti iniciativ, mezi nimi například zpřehlednění orientace v podchodech na Vltavské, za níž stála dobrovolnická platforma Architekti bez hranic, nebo sousedský festival Nárožíčko věnovaný proměně jedné nebezpečné žilovské křižovatky.

Školní zahrady nové i budoucí

Na podzim otevrou dvě pražské mateřské školy své nové zahrady, jejichž obnovu jsme podpořili v rámci programu Zahradá hrou. Jako první se na objevnou cestu po proměněné zahradě vydají děti z mateřinky v Třeboradicích. Nový venkovní prostor by jim měl přinést větší osobní zkušenost s přírodou, umožnit jim vnímat ji všemi smysly a také kompenzovat snižující se rozmanitost v okolní krajině. Chybět nebudou místa určená k pěstování či setkávání místní širší community.

Nejhezčí část proměny – otevření – čeká také děti v MŠ Nad Kazankou v Troji. Nová „zahradá hrou“ tu vyrostla na místě bývalého tenisového kurtu u vrvorepublikové vily, v níž sídlí radnice. Svým uživatelům poskytne

zázemí maximálně nahrazující školní třídu – bude tu obrovský kulatý stůl, relaxační zóny, herní prvky i hygienické zařízení.

Přibližně ve stejném období, kdy se obě zahrady otevrou dětem, vybereme další mateřské školy, které s naší podporou promění své zahrady na míru dětem a jejich vzdělávání.

Více na www.nadace-promeny.cz
a www.promenyproskoly.cz.

Andrea Karlíková

Co se děje v našich školkách? Těšíme se na dobrodružství, které nám přinese nový školní rok. Na společné akce, brigády i výlety s rodiči. V Ekoškolce Rozárce mají děti čas vyrůst, jsou hodně venku, nebojí se umazat, pracují v centrech aktivit v programu Začít spolu, zdravě jí, pečují o přírodu a volně si hrají.

Už jste o Rozárce slyšeli a chcete nás poznat osobně? Přijďte třeba na Posvícení s aktivitami pro děti a posvícenským jarmarkem, kde pořídíte domácí dobroty. V Rozárce na

Praxe 5 se na vás těšíme 25. září, v Rozárce na Praxe 7 to bude 4. října; vždy od 17 hodin na zahradě školky.

majitel vozí zboží ekologicky na bicyklu, jsme přidali také bezobalový obchod **Kosí zob** na Praxe 5.

Pokračujeme v mezinárodním programu **Ekoškola pro MŠ**, obě školky titul mají, smíchovská pobočka ho po dvou letech obhájila a trojská pobočka ho letos poprvé v Senátu ČR slavnostně převzala. Přes léto se tématem Ekoškoly přirozeně prolínala našimi dny, uklízeli jsme blízké okolí školky u řeky nebo v lese, odpadky jsme třídili do kontejnerů, tvořili jsme z odpadu a zbytkových materiálů. Navštívili jsme s dětmi sběrný dvůr, abychom se dozvěděli, co se s odpady děje dál. Analyzovali jsme zdroje pitné a užitkové vody, povídali si, na co se který z nich používá, prozkoumali celou školku a zdroje označili. Od září se budeme věnovat novým tématům.

K našemu dodavateli surovin na svačinky z obchodu **Bio Letná**, ze kterého nám pan

Další významnou aktivitou Ekocentra Podhoubí je realizace **ekologických výukových programů** pro mateřské a základní školy. Novinkou **pro snadné objednávání programů** je kalendář volných termínů, které uvidíte hned při vyplňování objednávky na webu. A novinku máme také v týmu, koordinátorkou programů je od září Jana Knappová, která přichází se zkušenostmi z praxe v oblasti přírodních věd i své role trojnásobné matky. Jana Budová, dlouholetá lektorka a koordinátorka, odešla na mateřskou dovolenou a gratulujeme jí k synu Daníkovi.

Jaké programy si vybrat? V průběhu teplejších podzimních měsíců si děti užijí ty terénní, barevné listy využijí v programu **„Malíři bez štětce“**, střídání ročních období se promítne

do **„Života stromu“**. S příchodem chladnějšího období je oblíbený program **„Zimní hrátky se zvířátky“** nebo se děti ohřejí u vonící pece při programu **„Jak roste chleba“**.

V branické třešňovce, jejíž obnově se s pomocí dobrovolníků věnujeme již od roku 2013, proběhne na přelomu září a října opět **pastva ovcí** a v listopadu údržbová brigáda. Pastvou je území třešňovky udržováno citlivěji než s pomocí techniky, díky tomu zůstane zachována pestrá skladba rostlin pod stromy. Na brigádě nás čeká vysbírání odpadků, sekání keříků, kácení některých starších stromů a pálení větví.

Více o našich školkách, aktivitách i ekologických vzdělávacích programech najdete na www.podhoubi.cz.

Alena Sladká

Výroční zpráva organizace Pražské matky získala 1. místo v soutěži Sleduj dopad vyhlášené organizací Impact Academy. Soutěž si klade za cíl podpořit praxi sledování dopadu v neziskových organizacích a také snahu

o komunikaci dopadu své práce k širší či odborné veřejnosti. Odborná porota ocenila zejména to, že výroční zpráva „perfektně popsal a daty podložila řešený problém, jeho příčiny a důsledky“.

Psaní výroční zprávy nepatří mezi zaměstnanci neziskových organizací k oblíbeným

Foto: Archiv Pražské matky

činností. Výroční zpráva přitom nemusí být jen nudný nezajímavý dokument, který stejně nikdo nečte, ale může sloužit jako představení organizace, společenského problému, který se snaží řešit, i toho, jakým způsobem chce vytyčených cílů dosáhnout. Rozhodli jsme se, že chceme udělat výroční zprávu, za kterou se nebudeme stydět a která nám pomůže v komunikaci s veřejností i s donory. Snad se nám to podařilo. Výroční zprávu si můžete přečíst zde: www.prazskematky.cz/wp-content/uploads/vz2017.pdf.

Pěšky do školy

Letos na podzim odstartuje první ročník osvětové kampaně Pěšky do školy. Stovky žáků z téměř 20 pražských škol a mnozí jejich rodiče vymění automobil za nohy a v rámci pěších dnů vyrazí do školy po svých. Kampaně má upozornit nejen na důležitost pohybu jako prevence dětské obezity, ale také na nutnost zvýšení bezpečnosti před školami. Ta je často narušena právě rodiči-řidiči, kteří vozí své děti až před brány škol, kde vznikají nepřehledné a nebezpečné situace; více na www.prazskematky.cz/aktuality/. Školy se mohou hlásit do dalšího projektu Pěšky do školy v květnu.

Metropolitní plán

Pražské matky podaly v červnu 11 zásadních připomínek k Metropolitnímu plánu. Požadují, aby byl MPP uveden do souladu s principy všestranně udržitelného rozvoje, k nimž se město přihlásilo ve svých vlastních strategických dokumentech. V tomto smyslu žádají, zejména ve své připomínce č. 10 týkající se dopravy, uvést plán do souladu se Zásadami rozvoje pěší dopravy v hl. městě Praze (ZÚR) i Pražskými stavebními předpisy, což znamená stanovit funkci pěší dopravy ve vztahu k ostatním druhům dopravy jakožto rovnocenné, někde dokonce prvořadě součástí městské dopravy, která může představovat

alternativu ke krátkým cestám vykonaným automobilem, a určit její cílový stav zvýšeným podílem na dělbě přepravní práce.

Abyste to však mohlo stát, je třeba nejdříve zpracovat pěší generel určující hlavní pěší trasy, které je třeba zanést do MPP, a vytvořit podmínky pro zkvalitnění/rozvoj této

Foto: Archiv Pražské matky

páteří pěší infrastruktury tak, aby byla pro chodce dostatečně atraktivní a komfortní, a to i svým vybavením (např. lavičkami, pítky, stromořadími), aby byla bezpečná, propojená a zajišťovala návaznost na nižší úroveň pěších tras. Jedině tak bude chůze na krátké vzdálenosti schopna konkurovat jízdě autem. Pražské matky ze zkušeností se svými projekty (Bezpečné cesty do školy) vědí, že rodiče z obavy o bezpečnost svých dětí či kvůli nepohodlí vozí děti do školy autem třeba i 200 metrů.

Pokud by nedostatky na pěších cestách byly přednostně a systematicky odstraňovány, rodiče by spíše svým dětem cestu pěšky či na kole nebo koloběžce povolili. V zásobníku opatření na podporu pěší dopravy však vidíme jen stavby překonávající některé bariéry, většinou komunikace, v rozporu se ZÚR mimo úroveň komunikací, tedy podchody či lávky.

Bezpečné cesty do škol

Pokračuje program Bezpečné vesty do školy, jichž se letos zúčastňují 4 školy, na ZŠ Doláková již byla během prázdnin dokončena a zpracována Dopravní studie s návrhy řešení na nebezpečných místech, která identifikovali sami žáci.

Jarmila Johnová

Úspěchy českých týmů na mezinárodních geografických soutěžích

Během letních prázdnin probíhaly dvě mezinárodní geografické olympiády, na kterých mělo Česko opět své zástupce. Jak z Quebecu, tak z Thajska přivezli čeští středoškoláci

Český tým na Mezinárodní olympiádě věd o Zemi. Zleva: Rostislav Melichar (doprovod), Václav Loučka, Filip Hulec (doprovod), Petr Vaněk, Jakub Vácha a Vladan Vítek. Foto: Archiv PřF UK

bronzové medaile. Mentory jim byli čeští vysokoškolští pedagogové.

Na Mezinárodní zeměpisné olympiádě The International Geography Olympiad, která se konala začátkem srpna v kanadském Quebecu, vybojoval v soutěži jednotlivců bronzovou medaili Daniel Vašek (Gymnázium Žďár nad Sázavou). Čeští zástupci se neztratili ani

v Thajsku, na Mezinárodní olympiádě věd o Zemi (International Earth Science Olympiad), která se konala v polovině srpna. Z individuální soutěže přivezli bronzové medaile Václav Loučka (Gymnázium Nad Alejí, Praha), Jakuba Vácha (Gymnázium Soběslav) a Petr Vaněk (Gymnázium České Budějovice, Jírovčova 8). V týmových soutěžích pak v části International Team Field Investigation, což

Pražské questy

Jděte ven

*Jsem TEREZA, jsem a nejsem,
mé tajemství objevíte časem.*

*Teď pojďte se mnou a naladte mysl svou
na objevování věcí, jež byly a už nejsou.*

Nechte se zlákat prvním veršem jednoho z našich pražských questů a vydejte se objevovat historii i přírodní bohatství. Naše tři questy neboli hledačky vám při tom budou zábavnými průvodci.

Hledačky jsme vytvořili pro rodiny s dětmi v rámci projektu Jděte ven – Objevování přírodního bohatství v Praze podpořeného

je projekt, při kterém studenti v mezinárodních týmech pracují na vědeckém výzkumu (sbírají data v terénu, analyzují je a výsledky své práce pak prezentují před porotou), získal bronzovou medaili tým Jakuba Váchy a zlatou tým Vladana Vítka. Z části Earth System Project, při které studenti musí vyhledat odborné informace k zadanému tématu a zpracovat je jako poster, si bronz přivezl tým Petra Vaňka a zlato opět tým Vladana Vítka.

Na Mezinárodní geografickou olympiádu postupují každoročně čtyři nejúspěšnější řešitelé celostátního kola Zeměpisné olympiády kategorie pro střední školy, na Mezinárodní olympiádu věd o Zemi jezdí smíšený tým, který tvoří dva nejlepší řešitelé fyzikogeografické části Zeměpisné olympiády a dva vítězové geologické olympiády. Hlavním organizátorem Zeměpisné olympiády je sedmým rokem geografická sekce Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, jejíž pracovníci mají zároveň na starosti každoroční uspořádání celostátního kola a dále také tvorbu testů pro soutěžní kategorii pro střední školy. Soutěžní kategorie A–C pak tvoří katedry geografie Jihočeské univerzity v Č. Budějovicích, Masarykovy Univerzity a Univerzity J. E. Purkyně v Ústí n. L.

Jakub Jelen

Hlavním městem Praha. Provedou vás po třech různých místech v Praze, cestou budete plnit různé úkoly a zapisovat odpovědi, abyste vyluštili tajenku, která vás navede na poklad. Chcete to zkusit? Stáhněte si hledačky na webu Jděte ven (www.jdeteven.cz/quest) a vydejte se s nimi do Kamýckého lesa na Prahu 12, do obory Hvězda na Prahu 6 nebo do centra města do okolí a do zahrad Anežského kláštera.

Hodně štěstí při hledání pokladu!

Divočina pro sedmáky

Z programu Les ve škole vzdělávacího centra TEREZA vykoukne v září zbrusu nová metodika pro sedmáky nazvaná ŠKOLA MEZI ZELENÝMI OSTROVY zaměřená na osobitý projev, využití sociálních sítí a různých mobilních aplikací, záliba v místech stranou od ruchu běžného dne a navrch pořádná porce dobrodružství.

Od podzimu do jara 2018 probíhalo testování metodiky přímo na dětech a tentokrát to bude, do slova a do písmene, pořádná divočina!

V průběhu školního roku se žáci seznámí s principem sukcese a jejími jednotlivými fázemi přímo v terénu, vyzkouší si např. mechové graffiti, semenné bomby a vytvoří

vlastní quest neboli hledačku. Zároveň si metodika klade za cíl posílit zájem žáků o zkoumání přírody v jejich okolí a trávení volného času venku. Metodika se zaměřuje i na posilování spolupráce mezi žáky z různých ročníků.

A jak novou metodiku hodnotí sami ověřující učitelé? „Děti hlavně bavilo sledování změn v přírodě v různých ročních obdobích a vítaly možnost učit se venku. Také si na školní zahradě připravily rýmovanou hledačku pro mladší žáky. Byla to pro ně velká výzva, ale pak si to velice užívaly a já s nimi,“ komentuje učitelka Monika Olšáková z Janovic.

Chcete, aby se děti učily více venku? Zapojte se do programu Les ve škole na www.lesveskole.cz a pokud jste rodič, navrhněte program vaší škole.

Staňte se lesní družinou

Projekt Učíme se venku připravil pracovní listy a nápady, jak na to, aby si děti ve vaší družině užily více času venku. K lesní družině stačí 3 kroky: 1. ROZHODNOUT SE, že má cenu dopřát dětem čas venku, a překonat překážky, které nás často uzavírají v místnostech. 2. VYBRAT Si alespoň jednu aktivitu a ještě lépe si poskládat celý plán, co vše venku s dětmi zažijeme. 3. VYRAZIT VEN jednou na zkoušku, nebo raději pravidelně. Tvořit, objevovat,

hýbat se venku, anebo si alespoň z posbíraných přírodnin vyrábět pod střechem. Tipy a návody si můžete stáhnout zdarma na www.ucimesevenku.cz/druziny.

Foto: Archiv Jereza

Nové e-publikace Učíme se venku

Na podzim 2018 připravujeme vznik nových e-publikací ke stažení na webu www.ucimesevenku.cz zdarma.

Vzniknou e-publikace LABORATOŘ, ATELIER, PŘÍBĚHY VENKU, které poskytnou velké množství ucelených nápadů a pracovních listů pro učení venku. Pokud vás učení venku zajímá, už teď najdete desítky nápadů na www.ucimesevenku.cz.

Jana Bukvová

Zachraň jídlo

Paběrkování aneb Záchranářské akce u zemědělců

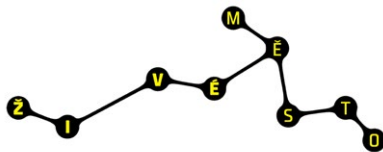
Až do konce října můžete s naší iniciativou vyrazit na zážitkový program, který váš tým stmelí dohromady. Dozvíte se o problematice plýtvání potravinami a odnesete si hřejivý pocit, že přispíváte k řešení aktuálního společenského tématu. Paběrkování, jak sběru křivé zeleniny a nechtěného ovoce říkáme, je jedním ze způsobů, jak snížit množství vyhozeného jídla. Pod tímto slovem se skrývá dříve běžná, ale dnes už téměř zapomenutá tradice. Jde o sbírání plodin, které by zůstaly po sklizni na poli či v sadu. Tyto plodiny většinou nevyhovují z estetického hlediska – jsou příliš malé, příliš velké, příliš křivé, špatně uříznuté nebo mají nevyhovující barvu. Proto je zemědělci nemohou udat u obchodních řetězců a zůstávají na poli k zaorání.

Nyní nabízíme možnost netradičního team-buildingu, kdy spolu pro tyto plodiny pojedeme, nasbíráme je a darujeme potravinové bance, která dále přerozděluje jídlo potřebným lidem. A u toho naše aktivita nekončí. V nabídce máme například i interní kampaň,

Foto: Nicole Ehrenbergerová / Zachraň jídlo

Živé město se probouzí po ročním spánku a rovnou vás zve na akci, kde snad letos nebudou chybět jablka a kde nesmíte chybět ani vy!

MOŠTOVÁNÍ pořádáme v neděli 7. října tradičně na zahradě KC KLUBOVNA (ulice Generála Píky, Praha 6), začínáme ve 13.00. Pokud nedisponujete vlastními jablky či jiným ovocem nebo vás zajímá, co roste ve veřejných pražských sadech, tak ráno od 9.00 se uskuteční sběr jablek na zatím neznámém místě (včas upřesníme, sledujte web nebo FB událost).

Na moštování si prosíme doneste vlastní láhve. Na místě jich bude k dispozici omezené množství a za úplat.

Co dále chystáme? Výtvarné dílny pro dospělé i děti, přednášku o včelaření, pečení sušenek ze zbylé jablečné drti (společně se Zachraň jídlo).

A v neposlední řadě výměnný bleší trh. Přineste, co už nechcete/nepotřebujete, a odneste si, co chcete/potřebujete; bez peněz!

A bude také občerstvení a oheň.

Více na www.zive-mesto.cz/akce/57-mostovani a na FB událost.

Tereza Mašková

díky které hravou a nenásilnou formou naučíme vaši firmu neplýtvat.

Přehled všech programů, které pro firmy zajišťujeme, je ke zhlédnutí na zachranjidlo.cz/pro-firmy/. Všechny akce realizuje napřímo iniciativa Zachraň jídlo a výtěžek jde zpět do realizací našich osvětových aktivit.

Michaela Číhalíková

KALENDÁŘ AKCÍ

Výstava afrických soch

19. června 2018 — 30. září 2018

Letošní léto bude patřit africkému umění a kultuře. Těšit se můžete na výstavu afrických soch i na doprovodný program. Tvorba soch má v Africe dlouhou tradici.

Místo: Botanická zahrada, Trojská 800/196, Praha-Troja

Výstava Dělat les

19. září 2018 — 30. září 2018

Výstava Dělat les vychází ze současného stavu lesního hospodářství. Představuje hlavní momenty lesní výroby, péče o les a těžby. Obrazový materiál k výstavě vznikl po dobu jednoho roku. Stal se časovou komprimací stoletého cyklu lesa.

Místo: Národní zemědělské muzeum, Kostelní 1300/44, Praha 7

Za pražskými netopýry

23. září 2018 18.00–19.30*

24. září 2018 18.00–19.30**

25. září 2018 18.00–19.30*

1. října 2018 17.00**

8. října 2018 18.00***

Když jde den spát, les ožívá. Nebojte se a vydejte se s námi za tajemnými netopýry. Oblíbené večerní exkurze do vybraných pražských lesů a parků v doprovodu odborníků. Uvidíme nejen netopýry, objevíme tajemství jejich orientace, a dokonce uslyšíme, jak si povídají.

Místo*: Stromovka, před Šlechtovou restaurací

Místo**: Miličovský les, srub u Miličovského rybníka

Místo***: Ďáblický háj, hvězdárna Ďáblice

Pořádá: Lesy hl. m. Prahy, tel.: 773 668 898

O ježcích

24. září 2018 17.30–19.00

Setkání s hendikepovanými ježky a informacemi o tom, jak a kde ježek žije, proč a jak ježkům pomáhat... a co udělat, když na podzim najdete malého, nedorostlého ježka a v záchranné stanici nebude místo.

Místo: SEV Toulcův dvůr, Kubatova 1/32, Praha 10

Posvícení v Ekoškolce Rozárce

25. září 2018 17.00–19.00

4. října 2018 17.00–19.00

Srdčně vás zveme na zahradu smíchovské školky, kde proběhne tradiční posvícení. Těšit se můžete na zábavné aktivity pro děti, lahodné koláče nebo podzimní jarmark s domácími dobrotami.

Místo: Ekoškolka Rozárka, Nový Zlíchov 16/3159, Praha 5 – Smíchov

Efektivní zapojení obyvatel do odpadového hospodářství obce

27. září 2018 8.45–14.00

Program školení: 8.45–9.10 – prezence účastníků, 9.10–10.40 – přehled nástrojů komunikace a dotazníkové průzkumy. Nástroje komunikace. Způsoby motivování obyvatel, přehled komunikačních nástrojů pro různé druhy motivace. Dotazníkové průzkumy.

Místo: Osadní 26, Praha 7, zasedací místnost 2. patro

Pořádá: Odpadová poradenská, s. r. o., www.odpadvaporadenska.cz, e-mail: kolackova@ingpavelnovak.cz, tel.: 727 841 204

Pravý bleší trh na Tylově náměstí

29. září 2018 9.00–15.00

30. října 2018 9.00–15.00

Letošní první bleší trhy na Tylově náměstí. Tradiční bleší trhy na Tylově náměstí jsou ideálním místem

pro milovníky roztomilých maličkostí i věcí, které zavál čas. Přijďte si najít něco, co vám udělá radost. Výběr je pokaždé rozmanitý...

Místo: Bleší trh Tylovo náměstí, Tylovo náměstí, Praha 2 – Vinohrady

Zooškola pro dospělé – Zbavte se fobií

30. září 2018 9.30–16.00

4. listopadu 2018 9.30–16.00

Zbavte se fobií. Mnoho z nás trpí v dospělosti iracionálním strachem z některých zvířat – např. hadů či pavouků. Je vědecky dokázáno, že fobie jsou z velké části naučené a lze jejich prožívání zmírnit.

Místo: Zoo Praha, U Trojského zámku 3/120

Den zvířat

4. října 2018 15.00–18.00

Motto: „Kde bychom byli bez zvířat?“ Čekají Vás interaktivní stanoviště, kde se herní formou dozvíte mnoho zajímavostí o důležitých službách, které nám zvířata poskytují. Mimo jiné si vyzkoušíte dojíci trenážer, ocitnete se v roli vodičího psa a odhalíte záhadu opylování.

Místo: SEV Toulcův dvůr, Kubatova 1/32, Praha 10

Jehličí od tundry až po rovník

5. října 2018 — 2. prosince 2018

Jehličnany rostou na všech kontinentech kromě Antarktidy, rozsáhlé porosty jsou však hlavně v mírném pásu severní polokoule. V subtropích a tropech jehličnany sice nevytvářejí hluboké lesy, ale počet rodů je mnohem vyšší a na rozmanitost bohatší.

Místo: Botanická zahrada hl. m. Prahy, Nádvorní 134, Praha-Troja

Terénní přírodovědná soutěž Šárka, 7. ročník

6. října 2018 8.30–17.00

Soutěžní stezka s přírodovědným zaměřením pro tříleté hlídky dětí ze základních škol, nižší

ročníky víceletých gymnázií, oddíly ze spolků, rodinné klany... z Prahy a Středočeského kraje. Na soutěžní stezku je nutné se přihlásit, ideálně do 25. 9. 2018. Podrobnosti a přihlášky na www.ekosouteze.cz.

Místo: Přírodní park Šárka – Lysolaje

Pořádá: Mladí ochránci přírody, z.s.,
tel.: 606 900 286

Podzimní záhonové trvalky a okrasné trávy

6. října 2018 14.00–16.00

Sortiment vytrvalých okrasných květin, které mohou zdobit zahradu i v relativně pozdním podzimu je poměrně bohatý. Seznamte se s nimi během komentovaného provázení s kurátorem Petrem Hanzelkou. Venkovní expozice – sraz u pokladny v ul. Nádvoří (jižní část areálu venkovních expozic).
Místo: Botanická zahrada hl. m. Prahy,
Nádvoří 134, Praha-Troja

Výstava pro všechny smysly

13. října 2018 – 28. října 2018

Letos pro vás pořádáme dvacátý druhý ročník speciální hmatové výstavy. Tentokrát je jejím tématem symbióza a vztahy v přírodě.

Místo: Botanická zahrada hl. m. Prahy,
Nádvoří 134, Praha-Troja

Setkání komunitních zahradníků

13. října 2018 14.00–16.00

Setkání uživatelů komunitních zahrádek a příjemné posezení připravili na říjen v ekocentru Prales. Konec pěstitelské sezóny v komunitní zahradě si zaslouží oslavu.

Místo: Kbely ekocentrum Prales – dolní areál,
Mladoboleslavská 234, Praha-Kbely

Javory – podzimní barvy

13. října 2018 14.00–16.00

Seznamte se s podzimními barvami naší sbírky javorů během komentovaného provázení

s kurátorem Tomášem Vencálkem. Venkovní expozice – sraz u pokladny v ul. Nádvoří (jižní část areálu venkovních expozic).

Místo: Botanická zahrada hl. m. Prahy,
Nádvoří 134, Praha-Troja

Výstava Blízká setkání s... netopýry

17. října 2018 – 31. října 2018

Výstava výtvarných a literárních děl žáků pražských mateřských, základních a středních škol. Práce vznikly v rámci soutěže „Blízká setkání s... netopýry“ vyhlášené Českou společností pro ochranu netopýrů na jaře 2018.

Místo: Komunitní centrum Kampa, v domečku Šalla Terrena, U Sovových mlýnů 5

Pořádá: Česká společnost pro ochranu netopýrů
ve spolupráci s Komunitním centrem Kampa

Počítáme s vodou 2018 – Hospodaření s dešťovou vodou jako nástroj k rozvoji měst

23. října 2018 8.00

Propojenost problémů dneška si žádá mezioborovou spolupráci. Jak to vypadá v hospodaření s dešťovou vodou? Tatáž plocha města může být využita jak k rekreaci, tak pro hospodaření s vodou, vhodnou kombinací opatření lze řešit sucho i povodeň. Místo: Velký sál Novoměstské radnice v Praze, Karlovo nám. 1/23, Nové Město, Praha 2

Pořádá: Počítáme s vodou,
zdenka.kovarikova@ekocentrumkoniklec.cz

Den otevřených dveří v Ekoškole Rozárce

25. října 2018 9.00–11.00

U nás mají děti čas vyrůst. Přijďte se s nimi podívat, jak to funguje v Ekoškole Rozárce. S čím u nás můžete počítat? Dostatek pobytu venku, program Začít spolu, zdravé jídlo, prostor pro svobodnou hru a přátelské prostředí. Jsme tu pro děti od 2 do 7 let. Těšíme se na vás.

Místo: Ekoškola Rozárka, Pod Havránkou 12/2,
Praha 7 – Troja

Kalendář akcí v oblasti ŽP a EVVO v Praze s mapovým výstupem

Hlavní město Praha zajišťuje od roku 2013 provoz kalendáře akcí v ŽP a EVVO pořádaných na území města. Zájemcům je na webových stránkách města k dispozici přehled akcí zahrnující zejména konference a semináře, festivaly a slavnosti, výstavy a veletrhy, přednášky a diskuze, dílny a workshopy, ale také filmy, videoprojekce, koncerty, divadelní představení, tábory, výlety a pobytové akce a také veřejná projednávání vlivů záměrů na životní prostředí, která aktuálně probíhají nebo proběhnou na území Prahy. Kalendář je k dispozici v textové a mapové verzi.

portalzp.praha.eu/kalendar_akci

Vybrané pražské projekty a aktivity v oblasti EVVO

Specializační studium pro školní koordinátory EVVO v Praze začíná v listopadu 2018

Odbor ochrany prostředí MHMP vybral v červnu tohoto roku veřejnou soutěž v rámci zadávacího řízení realizátora Specializačního studia pro školní koordinátory EVVO v Praze. Specializační studium, resp. Studium k výkonu specializovaných činností v oblasti EV pro učitele ZŠ a SŠ se bude konat od listopadu 2018 do listopadu 2019, realizátorem je Botič, o. p. s. sídlící ve Středisku ekologické výchovy Toulcův dvůr.

Specializační studium je určeno pedagogickým pracovníkům, kteří jsou nebo mají zájem být pověřeni výkonem funkce koordinátora environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty (EVVO) v základních a středních školách v Praze.

Studium bude realizováno prezenční formou a zahrnuje 250 hodin přímé výuky, proběhne v osmi vícedenních a jednom týdenním pobytovém bloku. Vícedenní bloky proběhnou převážně v pražském Středisku ekologické výchovy Toulcův dvůr, pobytový blok na Sluňákově, Centru ekologických aktivit města Olomouc v Horce nad Moravou. V rámci specializačního studia navštíví účastníci i školy zabývající se EV a prostřednictvím terénní exkurze i přírodně zajímavé lokality.

Podmínkou pro úspěšné zakončení studia je minimálně 80% účast na studiu a složení závěrečné zkoušky před zkušební komisí. U závěrečné zkoušky předloží účastníci kurz portfolio s pracemi, které budou zpracovávat s pomocí zkušených konzultantů v průběhu celého studia. Úspěšní absolventi studia obdrží po jeho ukončení osvědčení.

V rámci podpory vzdělávání pražských pedagogů v oblasti EVVO bude kurz pro účastníky zdarma.

Možnost přihlašování je otevřena do naplnění kapacity kurzu, o přijetí bude rozhodovat pořadí přihlášek. Využijte proto příležitosti se ještě do Specializačního kurzu zapojit, více informací o studiu, včetně přihlášky naleznete na webových stránkách spolku Botič: bit.ly/2LXIVDS.

Interaktivní program pro děti – Adaptace na změnu klimatu

Se začátkem nového školního roku 2018/2019 opět připravil Magistrát hlavního města Prahy pro mateřské školy a I. stupeň základních škol hlavního města Prahy interaktivní program, který bude děti vzdělávat v oblasti adaptace na změnu klimatu. Programu se mohou zúčastnit i skupiny dětí např. při DDM. Program bude pro magistrát realizovat Ekocentrum Koniklec.

Ekologické výukové programy pro školy a školní kolektivy

Školám a dalším subjektům jsou pro školní rok 2018/2019 k dispozici aktualizované sady ekologických výukových programů (EVP), realizované každoročně v rámci Grantů na podporu projektů ke zlepšení stavu životního prostředí hl. m. Prahy a další programy nabízené SEV Lesů hl. m. Prahy. Kompletní aktualizovaný přehled těchto EVP se základními informacemi o nich lze najít na Portálu ŽP hl. m. Prahy v sekci EVVO pod odkazem Nabídka ekologických výukových programů (EVP). Pomocí aplikace můžete vyhledávat a třídit v databázi EVP podle Vaší potřeby. K začátku září 2018 bylo v databázi k dispozici celkem 345 programů. V případě zájmu o podrobnější informace o konkrétním programu, resp. objednání konkrétního EVP, kontaktujte, prosím, přímo příslušnou organizaci.

Více informací: portalzp.praha.eu/evvo

Připraveny budou 4 ucelené programy dle věkové kategorie. Stejně jako minulý školní rok, i tento rok bude připravena celopražská soutěž, s finanční odměnou, o 3 nejlepší adaptační opatření zaslaná hodnotitelské komisi.

Cena programu bude 10–30 Kč za žáka, dle typu zvoleného programu.

Více informací a přihlášení najdete na stránkách evp.adaptacepraha.cz či www.ekocentrumkoniklec.cz/adaptace-prahy-na-zmenu-klimatu/.

V Praze za přírodu
portalzp.praha.eu/zaprirodu

Informace jsou veřejnosti k dispozici jak v podobě tištěných informačních materiálů a publikací, tak i na internetových stránkách města. Pro podzimní sezonu jsou připravovány nové informační materiály.

Distribuční místa, kde lze získat informační materiály projektu V Praze za přírodu:

- » Informační centrum MHMP, Mariánské nám. 2, Praha 1;
- » prostory odboru ochrany prostředí MHMP, Jungmannova 29, 4. patro;
- » Turistické informační centrum PIS - PCT, Rytířská 12, Praha 1;
- » Informační centrum KČT, Fügnerovo náměstí 3, 120 00 Praha 2;
- » vybraná infocentra městských částí v Praze.

Foto: Karolína Vučka